

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Peter Pavol

Pravicový populizmus v Českej republike a na Slovensku: Komparácia volebných programov hnutí
Trikolóra a Sme rodina

Bakalárska diplomová práca

Vedúci práce

doc. Mgr. Pavel Šaradín Ph.D.

Olomouc 2022

Prehlásenie

Prehlasujem, že bakalársku prácu som vypracoval samostatne, na základe zdrojov uvedených v zozname literatúry.

V Olomouci dňa.....

.....

Peter Pavol

Podakovanie

Moja vďaka patrí doc. Mgr. Pavlovi Šaradínovi Ph.D. za jeho odborné rady a postrehy, bez ktorých by moja práca nevznikla. Podakovanie ďalej patrí rodičom, sestre a priateľke, ktorí ma počas písania bakalárskej práce podporovali.

Obsah

Úvod.....	6
1 Vývoj politických systémov po rozdelení ČSFR.....	8
1.1 Konsolidácia na Slovensku po rozdelení ČSFR.....	8
1.1.1 Problémy identifikácie pravo-ľavého spektra a koniec HZDS.....	9
1.1.2 Vývoj po predčasných voľbách 2012.....	11
1.2 Konsolidácia v Českej republike po ČSFR.....	12
1.2.1 Oslabovanie tradičných strán a nástup protikorupčných strán.....	13
1.3 Utečenecká kríza v Českej republike a na Slovensku.....	16
1.3.1 Utečenecká kríza v Českej republike.....	16
1.3.2 Utečenecká kríza na Slovensku.....	16
1.4 Hlavné rozdiely vo vývoji Česka a Slovenska, po rozdelení federácie.....	17
2 Pravicový populizmus, krajná pravica a neofašizmus v Českej republike a na Slovensku.....	17
2.1 Vznik hnutia Sme rodina.....	20
2.2 Vznik strany Trikolóra.....	22
3 Metodológia.....	23
3.1 Populistické a pravicovo-populistické kritériá.....	24
4 Analýza volebných programov.....	25
4.1 Analýza volebného programu Trikolóry.....	25
4.2 Záver analýzy volebného programu Trikolóry.....	29
4.3 Analýza volebného programu hnutia Sme rodina.....	30
4.4 Záver analýzy volebného programu hnutia Sme rodina.....	36
4.5 Porovnanie volebných programov subjektov Trikolóra a Sme rodina.....	37

5 Záver.....	38
6 Anotácia.....	40
7 Zoznam použitých skratiek.....	42
8 Použitá literatúra.....	43
8.1 Internetové zdroje.....	44
8.2 Volebné programy.....	45

Úvod

So samotným pojmom populizmus sa v súčasnosti stretávame na pravidelnej báze. Týmto negatívnym pojmom sú pravidelne označovaní politici a politické strany aj v našom stredoeurópskom, konkrétne pre našu prácu česko-slovenskom priestore. Na prvý pohľad negatívny fenomén populizmu sa môže prejavovať ako neoddeliteľná súčasť dnešnej podoby politiky, ako aj hrozba fungovania liberálnej demokracie. Jan-Werner Müller považuje za podstatu populizmu samotnú existenciu všeobecného volebného práva.

Nárast popularity populistických strán neobišiel ani Českú republiku a Slovensko. Tento fenomén si preto vyslúžil patričnú pozornosť akademikov u nás, aj vo svete. Naša práca sa bude zaoberať populizmom pravicovým, ktorý nesie svoje špecifiká. Pod pojmom špecifiká rozumieme konkrétne komunikačné prvky, vystupovanie v mediálnom priestore, používanie tém a naratívov ako kompetitívna a mobilizačná stratégia. Pravicový populizmus sa, rovnako ako populizmus samotný, líši vo svojich špecifikách aj na základe geografickej príslušnosti. Tento fakt je pre úspešné odhalenie a pomenovanie pravicového populizmu kľúčový. Rozdiely medzi pravicovým populizmom v západnej Európe a krajinami bývalého východného bloku vedia byť markantné rovnako ako rozdiely v pravicovom populizme medzi Severnou a Južnou Amerikou.

V práci najskôr opíšeme vývoj Českej a Slovenskej republiky po rozdelení federácie. Pre pochopenie fenoménu populizmu, ako aj samotného pravicového populizmu je nutné priblížiť faktory, ktoré ovplyvňovali spoločenský a politický vývoj republík. Rozdielne štiepne línie, ekonomická situácia a ďalšie premenné formovali republiky do súčasnej podoby. Preto považujeme za podstatné priblížiť a identifikovať podobnosti, ako aj rozdielnosti vo vývoji. Pravicový populizmus bol pri vzniku samostatných republík na okraji politických systémov, bez reálnej politickej sily. Za výnimku môžeme považovať isté národne populistické aspekty HZDS. Pravicovo-populistické a krajne pravicové strany prešli vývojom od marginálnych strán po relevantnú politickú silu. Príkladom môže byť Slovenská pospolitosť snažiac sa o rehabilitáciu Dr. Jozefa Tisa so ziskom 0,16% v parlamentných voľbách 2006, ktorá sa pretransformovala do ĽSNS so ziskom 7,97% hlasov vo voľbách do NRSR 2021.

Cieľom našej práce je analýza pravicového populizmu. Teoretický rámec je naplnený zdrojmi venujúcimi sa populizmu, ako aj výhradne pravicovému populizmu. Naša práca bude pracovať s textom *The Re-emergence of the Extreme Right in Europe* od Piera Ignaziho (1994), na základe ktorého pravicovo-populistické strany v Českom a Slovenskom politickom systéme zaradíme. Základne delenie ktorým budú

strany podrobené na základe charakteristických rysov, je delenia na tradičné a novšie, post-industriálne strany a hnutia. Ďalším dôležitým textom poskytujúcim teoretický rámec našej analýzy bude text *Anti-liberal ideas and institutional change in Central and Eastern Europe* od Ramony Coman (2021). Analyzovať budeme volebné programy subjektov Trikolóra a Sme rodina, v ktorých budeme skúmať stanovené pravicové a pravicovo-populistické kritériá. Naša hlavná výskumná otázka znie:

„Aké prvky populizmu a pravicového populizmu využívajú vo svojich programoch subjekty Trikolóra a Sme rodina?“

Obsahová analýza nám umožní hlbšie pochopiť využívanie populistických a pravicovo-populistických prvkov jednotlivých hnutí. Naskytá sa teda príležitosť na porovnanie týchto javov medzi oboma programami. Vedľajšia výskumná otázka znie:

„Existujú medzi hnutiami jednotiace znaky v používaní nami stanovených pravicových a pravicovo-populistických kritérií?“

Pred samotnou analýzou sa v prvej kapitole budeme venovať vzniku a doterajšiemu pôsobeniu samotných subjektov Trikolóra a Sme rodina. Priblížime si okolnosti ich vzniku, idey a témy, s ktorými vstupujú do politiky. Pri opise strany Trikolóra máme sťažené podmienky vzhľadom na to, že v súčasnosti neexistuje akademický text, venujúci sa tomuto hnutiu. Preto budeme využívať zdroje v podobe novinových článkov.

Druhá kapitola nám priblíži pojem pravicový-populizmus. Venovať sa v nej budeme krajne pravicovým a pravicovo-populistickým subjektom a opíšeme si aj prvky neofašizmu, a neonacizmu.

V tretej kapitole si opíšeme nami stanovený výskumný model a priblížime dôvody pre zvolenie práve kvantitatívnej obsahovej analýzy. Konceptualizujeme a stanovíme si populistické a pravicovo-populistické kritériá, ktoré v programoch budeme hľadať.

Štvrtá kapitola bude patriť samotnej analýze programov. Analýzy subjektov budú v závere obsahovať tabuľku s nami nameranými hodnotami. Následne namerané hodnoty porovnáme, pričom vďaka porovnaniu budeme schopní odpovedať na stanovené výskumné otázky.

1. Vývoj politických systémov po rozdelení ČSFR

1.1 Konsolidácia na Slovensku po rozdelení ČSFR

V práci sa nebudeme zaoberať okolnosťami rozpadu ČSFR, z dôvodu príliš veľkej komplexnosti problematiky. Pre našu prácu sú dôležitejšie špecifiká a udalosti, ktorými sa demokratické konsolidácie na Slovensku a v Českej republike odlišovali.

Prvou a zásadnou zmenou pri zmene režimu v Česku a na Slovensku bol nedostatok politických elít, schopných nahradiť tie komunistické, na slovenskej strane. Szyomolani však upozorňuje, že na Slovensku, na rozdiel od Česka, si komunisti udržali nad demontážou starého režimu väčšiu časť kontroly. (Szyomolani in Kopeček, 2003: 16) Český disent bol na zmenu režimu lepšie pripravený.

Rozličný politický porevolučný vývoj na Slovensku a v Česku bol ovplyvnený aj často prehliadaným ekonomickým dopadom zmeny režimu. V roku 1991 nezamestnanosť na Slovensku stúpila z prakticky nuly na 12%. V roku 1992 bola miera nezamestnanosti v Českej republike 2,6%, zatiaľ čo na Slovensku dosahovala 10%. Veľké priemyselne orientované závody na území Slovenska sa bez dotácií štátu nedokázali vyrovnáť so samostatným hospodárením podnikov.

Autoritatívne sklony a národne populistická rétorika premiéra Vladimíra Mečiara, typická pre jeho režim, taktiež nazývaná „mečiarizmus“, zmobilizovala a zjednotila opozíciu a verejnú spoločnosť. Nasledoval odchod skupiny poslancov HZDS okolo Milana Kňažka v roku 1993 do opozície a následne Demokratickej únie Slovenska. Po odchode časti poslancov z HZDS nasledoval kritický prejav prezidenta Michala Kováča, v ktorom reflektoval odklon od demokratickej konsolidácie Slovenskej republiky. Vládnej koalícii vedenej HZDS bola vyslovená nedôvera, po ktorej nasledovala vláda Jozefa Moravčíka. Prezident poveril zostavením novej vlády odídenca z HZDS, Jozefa Moravčíka. Nová vláda bola poskladaná z dostupného opozičného spektra, konkrétne z SDĽ, KDĽ, DÚ a NDÚ (Národná demokratická únia). Táto vláda mala za hlavný cieľ odstaviť od moci Vladimíra Mečiara a prinavrátiť Slovensku kurz demokratickej konsolidácie. Moravčíkovej vláde sa stalo osudným zjavné motívy vládnej strany SDĽ, ktorá spolu s opozíciou vyvolala predčasné voľby, za cieľom väčšieho volebného zisku. Ciele SDĽ sa nenaplnili a do premiérskeho kresla sa po parlamentných voľbách 1994 vracia Vladimír Mečiar. (Kopeček, 2003: 22)

Tabuľka č.1: Výsledky do NRSR 1994

Strana	Volebný zisk
HZDS	36,96%
Spoločná voľba	10,41%
MK	10,18%
KDH	10,08%
DÚ	8,57%
ZRS	7,34%
SNS	5,40%

Zdroj: www.nrsr.sk

Nasledujúca Mečiarova vláda v rokoch 1994-1998 sa zásadne odklonila od cieľov demokratickej konsolidácie ako, aj od demokratických štandardov ako takých, čo si vyžiadalo zahraničnú pozornosť a kritiku. Toto obdobie môžeme vnímať aj ako silné posilnenie občianskej spoločnosti. „Prejavil sa trend hlbokého polarizačného konfliktu medzi vládnymi a opozičnými elitami.“ (Kopeček, 2003: 25) Pre budúci vývoj politického systému, bolo v tomto volebnom období kľúčovým vytvorenie Slovenskej demokratickej koalície (SDK) tiež nazývanej aj Modrá koalícia. Jednalo sa o koalíciu pozostávajúcu z troch pravo-stredových strán a dvoch ľavicových. SDK vznikla za prostým účelom, odstaviť Mečiara od moci a byť politickou silou poverenou zostavením vlády. Toto spojenie znamenalo problém v podobe oslabenia úlohy pravo-ľavého spektra v politickom systéme, ale aj chápania pravo-ľavého spektra spoločnosťou. Slovenské pravicové strany boli nútené ku kompromisom vo vláde s ľavicovými stranami, čo oslabovalo ich akcieschopnosť presadzovať pravicovo orientované programové priority.

Nasledujúce volebné obdobie prinieslo pozitívne pokroky v demokratickej konsolidácii, takisto náznaky pozitívnych zmien v politickom systéme. „Voľby 2002 už neboli len plebiscitom o osobe Mečiara, narozdiel od volieb 1998. Skôr signalizovali posun od politiky symbolov charakteristických pre 90.roky, k reprezentácii záujmov.“ (Kopeček, 2003: 25)

1.1.1 Problémy identifikácie pravo-ľavého spektra a koniec HZDS

Voľby 2002 boli zásadné pre budúci vývoj stranického systému na Slovensku v dvoch hlavných bodoch. Boli to posledné voľby, kde HZDS ašpirovala na víťazstvo a post premiéra, a zároveň to boli prvé voľby pre SMER. Pri pohľade na povolebné zloženie NRSR musíme konštatovať zásadnú absenciu

ľavicových subjektov. Za jediná ľavicovo vyhranenú stranu v parlamente môžeme považovať Komunistickú stranu Slovenska (KSS), so ziskom 6,33%.

Tabuľka č.2: Výsledky volieb do NRSR 2002

Politická strana	Volebný zisk
HZDS	19,5%
SDKÚ	15,09%
SMER	13,46%
SMK-MPK	11,17%
KDH	8,25%
ANO	8,03%
KSS	6,33%

Zdroj: www.nrsr.sk

HZDS so ziskom 24% môžeme identifikovať za národne-populistickú stranu. Strany SDKU-DS a KDH, pravicovo-konzervatívne strany, spolu získali 28.67%. „Strana SMK sa identifikovala ako stredovo-pravicová strana zastupujúca maďarskú menšinu“. (Kopeček, 2003: 126) Strany SMER a ANO, označované ako stredovo-populistické, spolu získali 23.33%. „Z ideologického hľadiska sa strana SMER dá ako subjekt len ťažko zaradiť. Už v čase jej vzniku ju Robert Fico označil za neideologický subjekt. Ústredným programom strany sa mal stať racionalizmus a pragmatizmus.“ (Kopeček, 2003: 122) Slovenský stranícky systém mal značné problémy s identifikáciou na pravo-ľavom spektre. SMER sa definitívne identifikoval ako sociálne-demokratická strana až v roku 2004. Problém s jasnou identifikáciou SMER-SD ako sociálne-demokratickou stranou neskončil. Dospel až k odhlasovaniu návrhu na vylúčenie strany SMER-SD zo Strany európskych socialistov (PES). Dôvodom bolo vytvorenie koalície s nacionalistickou SNS a HZDS.

Problémy slovenského politického systému, ktoré sme opísali, sa prejavili na nízkej identifikácii voličov s politickými stranami. „Vysoký level voličskej volatility a vnútornej nestability politických strán, sú typickou charakteristikou stranického systému na Slovensku.“ (Marušiak, 2017: 179) Novovznikajúce strany sú silne orientované na lídra strany, s malou úlohou vnútrostraníckej demokracie a absentujúcou regionálnou podporou, a regionálnou štruktúrou. Medzi tieto novovznikajúce strany patrili Oľano, Sme rodina, ĽSNS (Marušiak, 2017: 179) Ako príklad voličskej volatility si môžeme zobrazíť tabuľku z parlamentných volieb 2016. V tabuľke vidíme, že len 28,5% voličov podporilo rovnakú stranu vo voľbách

2016, ako podporilo aj vo voľbách 2012. Až 48,5% občanov Slovenska zmenilo volenú stranu alebo sa rozhodla vo voľbách 2016, oproti voľbám 2012 nikoho nepodporiť.

Tabuľka č.3: Volatilita medzi voľbami do NRSR 2012-2016

Stabilita – žiadna zmena	56,5
Z toho podpora rovnakej strane	28,5
Z toho stabilné nevolenie	28,0
Zmena	43,5
Zmena medzi účasťou a neúčasťou:	24,8
Z toho voliči 2012 – nevolič 2016 (demobilizovaní voliči)	12,1
Z toho nevoliči 2012 – volič 2016 (mobilizovaní voliči)	12,7
Prechod medzi stranami (nestabilní voliči)	18,7
Spolu	100 %

Zdroj: FOCUS, marec 2016

1.1.2 Vývoj po predčasných voľbách 2012

Obyčajní ľudia a nezávislé osobnosti (Oľano) prvýkrát vstupuje do parlamentu po voľbách 2012. „Hnutie Oľano zakladá podnikateľ Igor Matovič, ako nespokojný občan vstupujúci do politiky bojovať proti korupcii a klientelizmu.“ (Gyarfášová in Sengcheol, 2022: 247) Z ideologického hľadiska je hnutie Oľano ťažko uchopiteľné. Gyarfášová opisuje Oľano ako anti-stranícky populizmus z nasledujúcich dôvodov. Mimoriadne oslabená vnútrostranícka štruktúra, opierajúca sa o úzke predsedníctvo a neexistujúce regionálne štruktúry. Igor Matovič opakoval tvrdenie že: „Reprezentujú obyčajných ľudí žijúcich na Slovensku v zápase obyčajných ľudí proti Ficovi a jeho kamarátom.“ (Gyarfášová in Sengcheol, 2022: 247)

Tabuľka č.4: Výsledky volieb do NRSR 2012

Strana	Volebný zisk
SMER-SD	44,41%
KDH	8,82%
Oľano	8,55%
MOST-HÍD	6,89%
SDKÚ-DS	6,09%
SaS	5,88%

Zdroj: www.nrsr.sk

Voľby do NRSR v roku 2016 boli rekordné v počte nových strán prekračujúcich 5% hranicu. Okrem ĽSNS a strany Sme rodina, sa do parlamentu prvýkrát dostáva strana Sme rodina podnikateľa Borisa Kollára. Zásadnou udalosťou, ktorá zmenila rozloženie síl v slovenskej politike, bola vražda investigatívneho novinára Jana Kuciaka a jeho snúbenice. Vlna mohutných celoštátnych protestov zmobilizovala občiansku spoločnosť. Protesty boli namierené proti vláde a obzvlášť proti politikom strany SMER-SD.

V nasledujúcich prezidentských voľbách 2019 vyhráva Zuzana Čaputová a týmto víťazstvom potvrdila reálne oslabovanie politickej podpory vládnych strán SMER-SD, SNS a MOST-HÍD. Parlamentné voľby potvrdili tento trend a do pozície zostavovateľov vlády posunuli doterajšiu opozíciu. Do vlády sa pridala aj nová strana bývalého Prezidenta Andreja Kisku- Za ľudí. Nová vláda je tvorená stranami: Oľano, Sme rodina, SaS a Za ľudí.

Tabuľka č.5: Výsledky volieb do NRSR 2020

Strana	Volebný zisk
Oľano	25,02%
SMER-SD	18,29%
Sme Rodina	8,24%
ĽSNS	7,97%
SaS	6,22%
Za ľudí	5,77%

Zdroj: www.nrsr.sk

1.2 Konsolidácia v Českej republike po ČSFR

Česká republika bola po nežnej revolúcii pripravená na demokratickú konsolidáciu lepšie ako Slovensko. Ako už bolo spomenuté, na rozdiel od Slovenska, komunisti v Českej republike boli odstraňovaní nielen z verejných funkcií ale aj zo spoločenského života podstatne rýchlejšie. Ako príklad môžeme uviesť prvého porevolučného slovenského premiéra Milana Čiča, pôvodom komunistického politika. Zatiaľ čo na českej strane sa stal prvým premiérom, po odstúpení Františka Pitru 5. 2. 1990, stáva Petr Pithart. Po ekonomickej stránke patrila Česká republika spolu so Slovinskom medzi ekonomicky najvyspelejšie štáty bývalého Východného bloku. „Môžeme konštatovať, že v Českej republike prevládla socioekonomická konfliktná línia transformácie.“ (Hloušek & Kopeček, 2004: 443) Politická súťaž v Českej

republike po roku 1989 tradične viedla pozdĺž pravo-ľavého spektra názorových postojov k socioekonomickým otázkam. (Guasti, 2020: 49) Kľúčovými aktérmi českej politickej scény sa tak stala pravicová ODS a ľavicová ČSSD. Česká republika nabrala smer demokratickej konsolidácie.

„V druhej polovici deväťdesiatych rokov však nasleduje obdobie, ktoré Kopeček vníma ako éru diskreditácie politiky v očiach širšej verejnosti. Ďalšiu ranu tejto dôvere potom uštedrilo opozično-zmluvné vládnutie ČSSD v rokoch 1998 až 2002“ (Charvát, 2002: 136). Spomenutá opozičná zmluva bola dohoda po predčasných parlamentných voľbách 1998, medzi víťaznou ČSSD a ODS, ktorá sa zaručovala podporovať menšinovú vládu ČSSD. Súčasťou zmluvy boli snahy o ústavné zmeny, zvyhodňujúce strany s vysokou podporou na úkor menších strán. Opozičná zmluva podkopala dôveryhodnosť politických strán u širokej verejnosti a taktiež voličov oboch opozično-zmluvných strán.

České vládne koalície pozostávali z ideovo blízkych strán, v rámci pravo-ľavého spektra. Výnimku tvorila iba vládna koalícia (2002-2006), ktorú okrem ČSSD tvorila liberálne-pravicová US-DEU, spolu s KDU-ČSL a už spomenuté opozičné vládnutie ODS s ČSSD (1998-2002). Táto ideová blízkosť vládnych strán oslabovala pri postupnom nástupe protikorupčných a protisystémových strán od parlamentných volieb 2010, ktorým sa budeme ešte venovať. Postavenie dvoch najväčších strán, ODS a ČSSD, sa časom výrazne oslabilo. (Guasti, 2020: 43)

Nebola to práca len opozičnej zmluvy, šlo skôr o kombináciu mnohých faktorov. Znížená dôvera verejnosti v „tradičné“ politické strany a vnímanie korupcie. Korupciou si časť verejnosti vysvetľovala aj nedostatočne rýchle približovanie životnej úrovne k západným štátom Európskej únie. Strany hlavného politického prúdu, menovite ODS a ČSSD, ignorovali narastajúcu frustráciu spoločnosti spojenú s ich korupčnými kauzami. Nedostatok sebareflexie týchto strán akoby pramenil z istoty v nemennosť rozloženia politických síl v Českej republike, trvajúcej zo začiatku 90. rokov. (Tabery, 2017: 61) „Aj u nás platí téza Johna B. Judisa, že vzostup populistov je reakcia na dlho prehliadané problémy. Hlavne veľké strany ako ODS a ČSSD dlho podceňovali svoje aféry. Zdalo sa že žijú v sne, kde im je ich veľkosť prepožičaná na veky.“ (Tabery, 2017: 62)

1.2.1 Oslabovanie tradičných strán a nástup protikorupčných strán

„V nasledujúcom vývoji, po parlamentných voľbách 2010, zažíva Česko narastajúcu vlnu populizmu ako medzi hlavnými politickými stranami, tak aj menšími parlamentnými subjektmi.“ (Guasti, 2020: 44) Spoločnosťou vnímanú korupciu využívali populisty vo svojom typickom, anti-elitárskom naratíve. Novovzniknutý dopyt voličov po protikorupčných stranách dopomáhal k rýchlemu rastu politických

subjektov, programovo orientovaných na boj s korupciou a skorumpovanými elitami. Môžeme pozorovať rýchly nárast podpory strán ako sú Věci veřejné (VV), ANO a v blízkej minulosti hnutie Přísaha.

Prvou protikorupčnou stranou, ktorá sa dostala do exekutívy, boli v roku 2010 VV, pod vedením podnikateľa Víta Bárta. Politická kampaň VV označovala tradičné a etablované politické strany za politických dinosaurov. Prirovnanie k politickým dinosauirom nebolo spojené len s kritikou korupčných škandálov a vládných zlyhaní, ale aj s pravo-ľavému deleniu politiky, charakteristickým pre 90. roky. (Buchert in Sengshol, 2022: 79) Odmietanie pravo-ľavým delení Bárta sám deklaroval: „Je tu ešte stredová ideológia, ideológia správnych riešení a to je niečo, k čomu sa hlásim.“ (Buchert in Sengshol, 2022: 79) Boli to práve VV, ktoré mali problémy s vysvetľovaním financovania strany, čo s radou ďalších problémov destabilizovalo vládu Petra Nečasa. VV tak nenaplnili očakávania svojich voličov, ba naopak, väčšmi podkopali autoritu politických strán u časti spoločnosti, citlivo vnímajúcu zlyhanie politických elít.

V nasledujúcich predčasných voľbách 2013 vstupujú do parlamentu dve protikorupčné strany so silným anti-establishmentovým naratívom - ANO 2011 podnikateľa Andreja Babiša a Úsvit Tomia Okamuru. Andrej Babiš vďaka obrovským finančným zdrojom, príbehu úspešného podnikateľa, ktorý chce štát riadiť ako firmu, a v neposlednom rade vďaka novo zakúpeným médiám, dosiahol v prvých voľbách zisk 18,65% hlasov. Rovnako ako VV, aj ANO ťažilo na začiatku politickej kariéry z neochoty identifikovať sa na pravo-ľavom spektre. Věci veřejné a hnutie ANO vieme identifikovať ako predstaviteľov stredového populizmu. Rétorika Andreja Babiša spočívala v opakovaní svojej role úspešného podnikateľa, ktorý pre svoj úspech nepotrebuje ideologické vyhraňovanie. Ba naopak konflikt pravice a ľavice označuje za nezmyselnú hru, typickú pre politikov. (Sengcheol, 2022: 82)

Poslednou stranou, ktorú si bližšie opíšeme bude Úsvit priáme demokracie. Úsvit vo svojej rétorike predovšetkým kritizuje politické strany a „kmtrov“ na ich čele. Vo svojich prehláseniach a sloganoch taktiež kritizuje delenie politiky na pravicovú a ľavicovú, ale Sengcheol upozorňuje na to, že populizmus strany Úsvit nie je stredový. Úsvitu chýba zastúpenie pravicových a ľavicových tém, namiesto autenticky ľavicových tém pozorujeme sociálny šovinizmus a volanie po spravodlivom sociálnom systéme. (Sengcheol, 2022: 91)

V roku 2015 prichádza k zmene Úsvitu na SPD, hneď od začiatku stavia na nativizme. SPD sa okamžite stavia do pozície ochrancov európskej civilizácie pred Islamom, naplno využíva migračnú krízu a živí strach širokej verejnosti. Úsvit staval svoj populizmus na konflikte občanov proti politickým kmtrom, SPD si časť tohto konfliktu ponechala, ale pridáva neo-konzervativizmus, konflikt s Islamom a volanie po

odchode z Európskej únie. (Sengcheol, 2022: 92-93) SPD tak môžem považovať za typickú pravicovo-populistickú stranu stredoeurópskeho priestoru. „Vo voľbách 2017 získavajú populistické strany (ANO a SPD), ktoré sa dostávajú do parlamentu, spolu na 40% hlasov. Všetky tieto strany spochybňujú porevolučnú českú cestu, označujú politické strany za skorumpované a neponúkajú skoro žiadny program okrem pekných sloganov.“ (Tabery, 2017: 62)

Tabuľka č.6: Výsledky volieb PSPČR 2017

Strana	Volebný zisk
ANO	29,64%
ODS	11,32%
Piráti	10,79%
SPD	10,64%
KSČM	7,76%
ČSSD	7,23%
KDU-ČSL	5,80%
TOP09	5,31%
STAN	5,18%

Zdroj: www.psp.cz

V posledných parlamentných voľbách 2021 takzvaný opozičný demokratický blok, tvorený volebnými koalíciami SPOLU a PirStan, získava väčšinu v parlamente a tesne tak poráža doposiaľ vládnuce ANO. ČSSD ktoré vládlo spolu s ANO sa do parlamentu nedostáva, mimo parlament ostáva aj KSČM, ktorá vládnej koalícii dodávala svojimi hlasmi nadpolovičnú väčšinu. Do parlamentu sa nedostáva nové protikorupčné hnutie elitného policajta Roberta Šlachtu, Prísaha. Pod prahom 5% zostáva aj nami analyzovaná strana Trikolóra Svobodní Soukromníci, so ziskom iba 2.76%.

Tabuľka č.7: Výsledky volieb do PSPČR 2021

Strana	Volebný zisk
SPOLU	27,79%
ANO	27,12%
PirSTAN	15,67%
SPD	9,56%

Zdroj: www.psp.cz

Pre potreby našej bakalárskej práce, nám toto priblíženie vývoja politických systémov obsahovo stačí. Bližšie si priblížiť naopak treba priebeh utečeneckých kríz a ich dopad na spoločnosť.

1.3 Utečenecká kríza v Českej republike a na Slovensku

1.3.1 Utečenecká kríza v Českej republike

Utečenecká kríza je pre pochopenie súčasného stavu pravicového populizmu v Českej republike, ako aj na Slovensku dôležitá. Kríza začínajúca v roku 2014 v spoločnosti otvorila témy a nálady, ktoré dopomohli krajne pravicovým stranám k legitimizácii ich idey. Idey ktoré sa pred utečeneckou krízou často pohybovali na okraji spoločenského priestoru. Polarizácia spoločnosti spôsobená utečeneckou krízou sa preniesla do politického boja a vytvorila dva antagonistické tábory. Téma utečeneckej krízy posilnila vlnu populizmu v Českom a Slovenskom priestore. „Česká verejná mienka, podnecovaná hlasmi populistov a nevyžiadaným mediálnym spravodajstvom, silne odmieta prijímanie a integrovanie utečencov.“ (Guasti, 2020: 52) Utečenecká kríza nevyvolala boj len medzi jednotlivými politickými stranami, ale vyvolala boj aj vo vnútri strán. Novovzniknuté názorové krídla politických strán volali po racionálnej politike zdravého rozumu a po odmietaní imigrantov v Európe. Medzi politikov odkláňajúcich sa od ideovej línie svojej politickej strany patril aj vtedajší člen ODS, Václav Klaus mladší.

1.3.2 Utečenecká kríza na Slovensku

Spoločenské nálady spojené s utečeneckou krízou na Slovensku boli podobné tým českým. Česká spoločnosť mala, oproti tej slovenskej, skúsenosť s vlnou utečencov z Balkánu. Až do vypuknutia

utečeneckej krízy v roku 2014, ktorá zasiahla Európu sa otázka prisťahovalectva v slovenskom politickom priestore v podstate nevyskytovala. Jednofarebná vláda SMERu-SD sa viedla na vlnu populizmu spojeného s proti-utečeneckými náladami. Na politickej scéne neexistovala politická ochota ísť proti anti-imigračnej názorovej zhode slovenskej spoločnosti. V najsilnejšej opozičnej strane, SaS, ktorá sa ideologicky prezentuje ako pravicovo-liberálna strana, existovala skupina poslancov okolo Martina Poliačika, ktorá vybočovala od rétoriky predsedu Richarda Sulíka. Spor vyústil k prechodu Poliačika do Progresívneho Slovenska. Spor v otázke utečeneckej krízy, medzi SaS a SMER-SD, sa budeme bližšie venovať v kapitole pojednávajúcej o vzniku strany Sme Rodina.

1.4 Hlavné rozdiely vo vývoji Česka a Slovenska po rozdelení federácie

Zásadným rozdielom vo vývoji samostatných republík boli odlišné konfliktné línie. V Českej republike existovala konfliktná línia socioekonomická, zatiaľ čo na Slovensku prevládla línia nacionalistická. Potreba odstaviť Vladimíra Mečiara od moci viedla k rade kompromisov v zostavovaní volebných koalícií a vlád. Vysoká voličská volatilita a nízka identifikácia so stranami oslabovala úlohu pravo-ľavej osi politického súboja. V kontraste so Slovenskom sa politický súboj v Českej republike viedol po pravo-ľavej ose, a to bojom dominantných strán ODS a ČSSD.

Koniec dominantného postavenie ODS a ČSSD, a nárast popularity populistických strán a hnutí v Českej republike nastáva pred predčasnými voľbami 2013. Situácia na Slovensku je menej prehľadná a jasné stanovanie príčin nárastu populistických subjektov je problematické. S prvkami populizmu sa stretávame na samotnom začiatku existencie samostatného Slovenska, pri HZDS a neskôr pri vzniku strany SMER. Utečenecká kríza napomohla vo voľbách 2016 dostať sa do parlamentu rekordnému počtu nových strán, medzi nimi aj nových pravicovo-populistických strán ktoré, sú pre nás najzaujímavejšie.

2 Pravicový populizmus, krajná pravica a neofašizmus v Českej republike a na Slovensku

Pravicovo-populistické strany v česko-slovenskom priestore sa výrazne opierajú o konflikt medzi „skorumpovanou“ elitou a občanmi. Kľúčovú úlohu pre pravicovo-populistické subjekty zohráva nacionalizmus a apel na homogénny a monokultúrny národ, ochranu vnútorných záujmov ľudu pred vonkajším nepriateľom. Jan-Werner Müller ako jeden z prvkov populizmu chápe celkom konkrétnu

politickú predstavu, podľa ktorej proti morálne čistému a homogénnemu národu vždy stoja skorumpované, nemorálne elity, ktoré národu nikdy poriadne neprináležali. (Müller, 2018: 43). Tento naratív je silne zastúpený v rétorike populistických a pravicovo-populistických strán v Českej republike, ako aj na Slovensku.

Jednoznačné začlenenie strán do krajne pravicovej straníckej rodiny je problematické. Na problematiku pri hľadaní jednotiacich elementov upozorňuje Lubomír Kopeček. Ten nachádza dva body, ktoré sa v rozličnej miere vyskytujú u krajne pravicových strán. Prvým bodom je anti-imigračný apel, zameraný proti utečencom a prisťahovalcom z tretieho sveta. S tým je spojený odpor proti multikulturalizmu a z toho plynúci konflikt s európskymi ľavicovými stranami. Druhým dôležitým bodom je mobilizácia proti existujúcemu politickému establishmentu a citlivé vnímanie korupcie u politických predstaviteľov. (Kopeček in Hloušek & Kopeček, 2004: 39)

Za typicky pravicovo-populistické strany môžeme označiť SPD, DSSS a Trikolóru v českom straníckom systéme, zatiaľ čo v slovenskom straníckom systéme za typicky pravicovo-populistické strany môžeme považovať ĽSNS, Hnutie Republika a stranu Sme rodina. Tieto všetky strany síce naplňajú stanovené pravicovo-populistické kritériá, avšak v inej intenzite a s inými špecifikami.

Podľa Piera Ignaziho krajne pravicová strana musí spĺňať isté podmienky. Prvým charakteristickým rysom je vykazovanie prvkov fašizmu. Tie sa môžu prejavovať odkazovaním na fašistickú mytológiu, často skryto, za účelom zakrytia ideových zámerov a postojov. Ďalším klasifikačným kritériom je snaha o spochybnenie legitimacy vládnučích elít. Krajne pravicová strana sa tak snaží „namiesto plnenia ideologicky koherentnej politiky, podkopávať legitimitu establishmentu sériou delegitimizujúcich útokov na morálne hodnoty a postoje. Strany tohto typu zdieľajú antisystémové idey, ktoré nepôsobia otvorene proti demokratickým inštitúciám. „Napriek tomu podkopávajú legitimitu systému tým, že vyjadrujú nedôveru parlamentnému systému, jeho postupom a diskusiám.“ (Ignazi, 1995: 5) Na základe týchto charakteristík, za krajne pravicové strany môžeme považovať DSSS a ĽSNS. Tieto dve strany ako jediné naplňajú prvú Ignaziho podmienku. Zvyšné pravicovo-populistické strany vieme zaradiť pomocou ďalšieho, nadväzujúceho delenia Piera Ignaziho.

Ignazi na základe daných podmienok rozdeľuje krajne-pravicové subjekty do dvoch skupín. Jedna skupina je reprezentovaná starými tradičnými stranami, spĺňajúcimi prvú podmienku z vyššie uvedených. Takáto strana podľa Ignaziho je ideovo aspoň v malej miere naviazaná na fašizmus a medzivojnové hodnoty. Tu môžeme zaradiť už spomínanú DSSS a ĽSNS. Druhou skupinou sú novšie, post-industriálne strany a hnutia. (Ignazi, 1995: 6) Do druhého typu krajne pravicových strán, u ktorých absentuje väzba na

dedičstvo fašizmu môžeme zaradiť strany SPD, Trikolóra, Hnutie Republika a hnutie Sme rodina. Strany SPD a hnutie Republika vo svojej komunikácii a volebných programoch môžu balansovať na hrane medzi týmito skupinami vytvorenými Ignazim. Pre jasnejšie zaradenie týchto strán do jednej alebo druhej skupiny, by bola potrebná podrobnejšia obsahová analýza. Cieľom práce nie je analýza týchto dvoch strán, preto ich dočasne zaradíme do skupiny post-industriálnych strán, spolu s Trikolórou a hnutím Sme rodina.

Na problematiku vykazovania prvkov fašizmu u moderných politických strán upozorňuje Jakub Drábik. Nadväzuje na druhú skupinu strán podľa delenia Piera Ignaziho, nesúcu dedičstvo fašizmu v nejakej podobe. Pre identifikáciu týchto strán Drábik používa termín neofašistické. Podobne ako pri fašizme, aj neofašizmus usiluje o mýtické znovuzrodenie národa. Nesnaží sa len kopírovať medzivojnový fašizmus ale pridáva do svojho repertoára aj nové myšlienky a témy. Z politických dôvodov sa od medzivojnového fašizmu pokúša dištancovať. (Griffin in Drábik, 2019 468-469) Drábik upozorňuje na turbulentný vývoj ktorým si neofašizmus po druhej svetovej vojne prešiel. Súčasnú stranu a hnutia vykazujúce neofašistickú rétoriku, by sme optikou posudzujúcou medzivojnový fašizmus neodhalili. Charakteristickými prvkami neofašizmu sú: „odmietanie demokracie, ultranacionalizmus, autoritárstvo, odmietanie liberálneho individualizmu a ľavicových ideológií, xenofóbia, prístahovalectva a tiež často populizmu.“ (Drábik, 2019: 469)

Pri krajne pravicových a pravicovo-populistických stranách sa môžeme stretnúť s ich označovaním za neofašistické alebo neonacistické. Podstatu idey neofašizmu sme opísali vyššie a pre úplné zadefinovanie pojmov použijeme Drábikovu definíciu neonacizmu. Neonacizmus je ideológia, ktorá sa snaží o obnovenie a zavedenie ideológie nacizmu. Neonacisti sú poháňaní odhodlaním prekonať problémy vytvorené modernou pluralitnou demokraciou a liberalizmom. Neonacisti sa na rozdiel od neofašistov nesnažia dištancovať od medzivojnových predchodcov, ba naopak čerpajú z nacistickej ideológie a preberajú rasistické a totalitné idey. (Drábik, 2019: 469) Strany a hnutia vykazujúce prvky neofašizmu nebudú predmetom skúmania práce. Skúmané budú hnutia post-industriálne.

Na základe Ignaziho typológie vieme prirovnať pravicovo-populistické subjekty českého straníckeho systému k subjektom slovenského straníckeho systému, pomocou princípu ideovej blízkosti. Ako už bolo povedané, strany DSSS a ĽSNS ako jediné spĺňajú všetky podmienky krajne-pravicovej strany podľa Ignaziho a teda vytvárajú prvú ideovo blízku dvojicu. Rétorika Trikolóry a hnutia Sme rodina obsahuje témy a naratívy, zamerané proti politickému establišmentu, nie však v takých intenzitách ktoré by narušovali legitimitu demokratickej súťaže a spochybňovali autoritu štátnych inštitúcií (druhé Ignaziho kritérium).

Poslednú ideovo blízku dvojicu vytvára strana SPD a Hnutie Republika. Svojou rétorikou nenapĺňujú prvú Ignaziho podmienku o dedičstve a mytológii fašizmu, napĺňajú však druhú podmienku a to v podstatne významnejšej miere ako predchádzajúca dvojica strán (Trikolóra a Sme rodina). Ak by sme chceli preukázať prvky fašizmu u SPD a Hnutia Republiky, museli by sme strany podrobiť obsahovej analýze. Obe strany využívajú populistickú rétoriku zameranú proti establišmentu a skorumpovaným elitám. Strany taktiež výrazne spochybňujú legitimitu štátnych inštitúcií, napríklad Senátu PČR respektíve Ústavného súdu SR.

2.1 Vznik hnutia Sme rodina

Politická strana Sme rodina vzniká v roku 2015 a to menej tradičným spôsobom. Zakladateľ a hlavná tvár hnutia, kontroverzný podnikateľ Boris Kollár, kupuje už zaregistrovanú politickú stranu – Strana občanov Slovenska (SOS). Stranu občanov Slovenska Kollár premenoval na hnutie Sme rodina. Názov hnutia má podľa Kollára charakterizovať význam rodiny ako základnej stavebnej jednotky spoločnosti. Od samého počiatku existencie hnutia bola jednou z kľúčových tém migračná kríza. V premiérových voľbách v marci 2016 hnutie získava 6,6% a získava 11 mandátov v Národnej rade. Od kúpi strany v novembri 2015 sa darí hnutiu Sme rodina dostať do parlamentu v pomerne krátkom čase.

Hnutie malo pred voľbami 2016 dve hlavné agendy: boj s domácimi politickými elitami a šírenie strachu spojeným s utečeneckou krízou. (Zvada, 2016: 14) Za problematické politické elity jednoznačne označili stranu SMER-SD, s ktorou odmietli spoluprácu. Jasné vyhranenie sa proti súčasnej vláde SMERu-SD podtrhla novo vydaná kniha podpredsedu hnutia Sme rodina, Milana Krajniaka, Banda zlodejov. Kniha vydaná v roku 2015 opisovala napojenia oligarchov na politické elity, predovšetkým elity SMERu-SD.

Svoju agendu namierenú proti utečencom Boris Kollár komunikoval predovšetkým prostredníctvom sociálnych sietí, facebook, youtube a instagram. Komunikoval ich konkrétne formou videí v ktorých viedol monológy, kde prezentoval svoje názory na migračnú krízu, európsku úniu, stav korupcie a podobne. (Zvada, 2016: 14) Boris Kollár používal vo svojej predvolebnej kampani oproti tradičným výrokom odmietajúcim a kritizujúcim korupčné správanie aj naratív úspešného a bohatého podnikateľa, ktorý ustojí korupčné tlaky zo strany finančných skupín. V tomto bode jeho komunikácie môžeme vidieť priamu spojitosť s vyjadreniami Andreja Babiša a jeho hnutia ANO. Hnutie Sme rodina tento obraz Borisa Kollára ako nekorumpovateľného úspešného podnikateľa preniesla na billboardy ako hlavný predvolebný

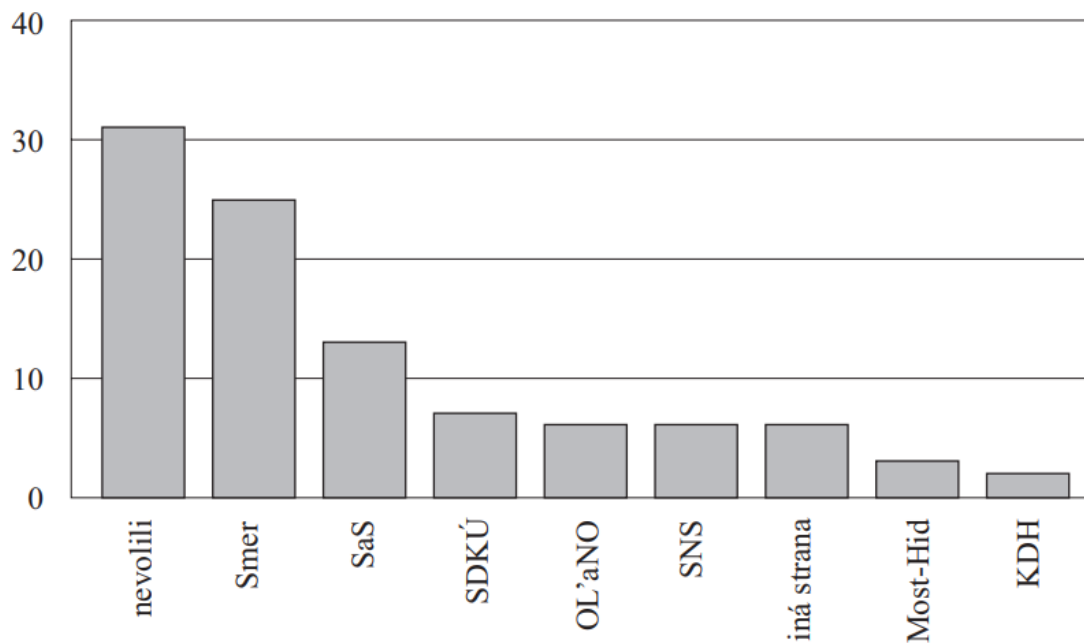
slogan: „Môžete mi veriť, nie som politik.“ Alebo: „Nevolím politikov, volím Borisa.“ (Sengcheol, 2022: 255)

Žuborová a Skolkay vo svojej práci analyzujú populistickú rétoriku a hlavné populistické idey vo volebnom programe hnutia Sme rodina z volieb 2016. Opisujú šesť kritérií populizmu, ktoré budú v programe sledované. Kritériami sú: návrat suverenity ľudu, vyzdvihovanie cnosti ľudí, anti-elitárstvo, revolučné alebo radiálne myšlienky, antiliberálne nálady a iné stratégie. (Skolkay & Žuborová, 2019: 14)

Z daných kritérií sa v programe Sme rodina sa prvé tri nachádzajú kritériá v hojnom množstve. Naopak v programe sa nenašli žiadne pasáže, ktoré by niesli revolučné alebo radikálne myšlienky. Antiliberalizmus sa nachádza v obmedzenom počte, nachádza sa napríklad v bode navrhujúcom zrušenie samosprávnych krajov a s tým spojenú centralizáciu Slovenska. Pod pojmom iné stratégie, Žuborová a Skolkay identifikovali anti imigračnú rétoriku. (Skolkay & Žuborová, 2019: 14-17)

Presuny voličov z volieb 2012 do volieb 2016 nám ukazujú, že 25,4% voličov hnutia Sme rodina pochádza z bývalých voličov SMERu-SD. Sme rodina dokázala mobilizovať nevoličov – 30,9% hlasov pre hnutie Sme rodina pochádzalo od nevoličov z roku 2012. Ako posledný presun uvedieme voličov SaS z volieb 2012, ktorí tvorili 13,4% voličov Sme rodina vo voľbách 2016. (FOCUS, exit poll: 2016) Aj napriek tomu že strana SaS bola najsilnejšou opozičnou stranou počas vlády SMERu-SD a jasne sa proti nemu vyhranila, v otázke migračnej krízy zaujala nejasný a nejednotný postoj (viď. vyššie). Hnutie Sme rodina vo svojom programe akcentovalo predovšetkým sociálne témy, nad tými ktoré by sme mohli považovať za pravicové. Voliči Sme rodina vo voľbách 2016 uvideli ako hlavný dôvod voľby tohto hnutia práve sociálny program, špecificky bod týkajúci sa exekučnej amnestie. (Skolkay & Žuborová, 2019: 9)

Tabuľka č.8: Presuny voličov Sme rodina z volieb 2012 do volieb 2016

Zdroj: (Skolkay & Žuborová, 2019: 9)

2.2 Vznik strany Trikolóra

Strana Trikolóra vzniká ako nová konzervatívna politická strana, založená Václavom Klausom ml. Vzniku strany predchádzalo vylúčenie Václava Klauza ml. z ODS, kde pôsobil ako poslanec dolnej komory PČR. Predseda ODS, Petr Fiala vylúčenie Václava Klauza ml. odôvodnil nasledovne: „Svojim jednaním a vystupovaním dlhodobo poškodzuje dobré meno ODS. Činil tak aj napriek tomu, že už niekoľkokrát bol varovaný, potom čo dostal niečo, čo sme nazvali žltou kartou.“ (iDNES.cz, 2021)

Václav Klaus ml. sa počas svojho pôsobenia v ODS prezentoval výroky a názormi, ktoré boli podľa predsedu Petra Fialu v rozpore s programom strany. Klaus mladší, mimo iné kontroverzné témy, podporoval vystúpenie Českej republiky z Európskej únie, verejné útočil na poslancov ODS a vyjadril podporu Ladislavovi Jaklovi, kandidátovi SPD v senátnych voľbách. (novinky.cz, 2021) Po vylúčení z ODS Václav Klaus ml. zakladá stranu Trikolóra a okamžite naberá aj iné, už známe politicky aktívne osoby. Najvýraznejšou je bývalá poslankyňa ODS, Zuzana Majerová Zahradníková a Tereza Hyťhová z SPD.

Trikolóra sa od úplného počiatku prezentuje ako konzervatívna strana, hlásiaca sa k tradíciám európskej kresťanskej civilizácie. Klaus mladší označuje strana Trikolóra ako jedínú skutočne pravicovú stranu, reprezentujúcu len národné a pravicové záujmy. Vo svojich stanovách z roku 2020 zdôrazňuje potrebu nadradenosti zákonov Českej republiky, pred zákonmi Európskej únie. Útočí na ekologicky motivované zásahy do hospodárstva a politiky. Jedným z troch pilierov a sloganom strany sa stáva výrok: „Bohatsvo vzniká z práce, nie z dávok alebo dotácií.“ (novinky.cz, 2019)

Trikolóra sa účastní komunálnych volieb v roku 2018. V premiérových voľbách strany sa Trikolóra nedokázala dostať za 5% prah a získala 3,22%. Nasledovali senátne voľby v Tepliciach, kde neuspel kandidát Trikolóry Zdeněk Pešek. Prvý úspech zaznamenala Trikolóra až v krajských voľbách, v Zlínskom kraji. V koalícii so Stranou súkromníkov ČR a hnutím Nezávislí dosiahli 5,99% hlasov. V Olomouckom kraji začína spolupráca so Súkromníkmi a Svobodnými, ktorá pretrváva až do volieb do Poslaneckej snemovne. Strany sa pod skratkou TSS spojili do jednej strany a vyhli sa tak hranici 11%, potrebnej pre trojkoalíciu.

V apríli roku 2020 Václav Klaus ml. uverejnil na sociálnej sieti status kde oznamuje svoj odchod z politiky. Pomerne prekvapivý krok odôvodnil prevažne osobnými dôvodmi a dodal, že na svojich postojoch trvá a nič by na nich nemenil. (iDNES, 2019) Do čela strany Trikolóra sa dostáva jej doterajšia podpredsedníčka Zuzana Majerová Zahradníková.

3 Metodológia

Volebné programy subjektov Trikolóra a Sme rodina budeme analyzovať prostredníctvom kvantitatívnej obsahovej analýzy. Medzi výhody nami zvolenej metódy patrí možnosť spracovania veľkého obsahu textu, vysoká miera štruktúrovanosti a s tým spojená vysoká miera overiteľnosti. Pri samotnej analýze textu podlieha každý krok explicitne formulovaným a výskumníkom stanoveným pravidlám. (Scherer, 2004: 29)

Porovnávať budeme volebný program hnutia Sme rodina z volieb do NRSR 2020 a volebný program strany Trikolóra z volieb do PSPČR 2021. Volebné programy sú voľne dostupné na internetových stránkach hnutí. Program Sme rodina nájdeme pod názvom: Program pomoci rodinám 2020.

Volebný program strany Trikolóra je rozčlenený do deviatich nasledovných okruhov: 1. Máte právo žiť, 2. Antibyrokratická revolúcia, 3. Trvale nízke dane a úsporný štát, 4. Bezpečné miesto pre slobodný život, 5. Suverénne postavenie v medzinárodnom prostredí, 6. Rozvoj vidieka a poľnohospodárstvo, 7.

Nelegálnu migráciu neprijmeme za legálnu, 8. Hájime absolútnu slobodu slova a prejavu, 9. Chorých liečiť, ohrozených chrániť a zdravých nechať žiť.

Volebný program hnutia Sme rodina je rozčlenený do štrnástich okruhov: 1. Rodina a sociálne služby, 2. Zdravotníctvo, 3. Školstvo a veda, 4. Doprava a výstavba, 5. Cestovný ruch, 6. Hospodárstvo, dane, energetika, informačná spoločnosť a kybernetická bezpečnosť, 7. Životné prostredie, 8. Pôdohospodárstvo a potravinová sebestačnosť, 9. Boj proti korupcii a právny štát, 10. Vnútoraná bezpečnosť a obrana, 11. Medzinárodné vzťahy, 12. Šport, 13. Kultúra, 14. Spoločnosť a verejná správa.

Oba programy obsahujú v daných tematických okruhoch body, v ktorých hnutie navrhuje svoje riešenie daného problému. Práve tieto body budú podrobené obsahovej analýze. Celkový počet navrhovaných programových bodov je 112 u strany Trikolóra a 524 u hnutia Sme rodina.

3.1 Populistické a pravicovo-populistické kritériá

1. Anti-imigračný apel – anti-imigračný apel budeme chápať ako programové body vyzývajúce na ochranu domáceho obyvateľstva, štátu ako takého a jeho hodnôt vo všetkých podobách, pred utečencami z krajín tretieho sveta. Anti-imigračný apel je Lubomírom Kopečkom chápaný ako jeden z dvoch základných pilierov krajnej pravice. (Kopeček in Kopeček-Hloušek, 2004: 39)

2. Anti-elitarizmus – pod týmto pojmom budeme chápať body v programoch, obsahujúce nasledovné hodnoty a postoje: diskreditovanie elít, obviňovanie elít a vyčleňovanie elít zo spoločnosti. (Ernst, et al, 2019: 3) Elity môžu byť kritizované a obviňované za neschopnosť, nekompetentnosť a za zlý stav spoločnosti. (Ernst, et al, 2019: 3) Tieto kritériá anti-elitarizmu použili vo svojej analýze hnutia Sme rodina aj nami spomenuté Skolkay a Žuborová. Anti-elitarizmus je komunikačný prostriedok, ktorý Ignazi považuje za nevyhnutný u pravicovo-populistických, tradičných ale aj post-industriálnych subjektov.

3. Návrat suverenity ľudu – odkazovanie na návrat suverenity ľudu vo svojej analýze opäť použili aj Skolkay a Žuborová. Pri tomto kritériu budeme v programových bodoch pátrať po nasledujúcich hodnotových odkazoch: túžba po väčšej moci pre ľudí na úkor elity, odopieranie moci elitám a vyžadovanie moci pre ľudí. Jedná sa o základnú hodnotu populizmu, ktorá buduje a dáva kontúry vzťahu medzi populistom, ľuďom a elitami. (Ernst, et al, 2019: 3)

4. Patriotizmus – Patriotizmus chápeme ako zdôrazňovanie nadradenosti nášho národa nad ostatnými. Nicole Ernst vo svojom výskume komunikácie pravicovo-populistických subjektov opisuje

patriotizmus ako jeden z prvkov, ktorým sa pravicovo-populistické strany prezentujú. Ernst vypichuje emocionálny rozmer kritériá patriotizmu, ktorý populistí využívajú. (Ernst, et al, 2019: 4)

5. Anti-liberálne postoje – týmto kritériom budeme sledovať nálady a postoje kritizujúce progresivizmus v spoločenských a environmentálnych otázkach. Sledovaná bude obrana tradičných hodnôt, na ktorých podľa populistov stojí spoločnosť a naopak populistami hanené a tabuizované témy, ktoré sú chápané ako hrozba. (Skolkay & Žuborová, 2019: 17) Podľa Ramony Coman anti-liberalizmus stojí v strede kritiky politického, kultúrneho a ekonomického liberalizmu, so špecifikami pre ich použitie v rôznych regiónoch. (Coman & Behr, 2021: 2) Coman vo svojom výskume anti-liberalizmu v strednej a východnej Európe, opisuje anti-liberalizmus ako politické a inštitucionálne hodnoty vedúce k zmene s ďalekosiahlymi dôsledkami na politiku, spoločnosť a ekonomiku. (Coman & Behr, 2021: 2)

6. Vykazovanie prvkov neofašizmu – posledným analyzovaným kritériom bude hľadanie prvkov neofašizmu, podľa Drábik. Nami skúmané subjekty Trikolóra a Sme rodina sme zaradili do skupiny post-industriálnych strán, ktoré nevykazujú Ignaziho prvky fašizmu. Následnou analýzou sa zbavíme pochybností o začlenení týchto strán do skupiny post-industriálnych strán a hnutí. Prvky neofašizmu ktoré budeme sledovať sú: odmietanie demokracie a apel na znovuzrodenie národa. (Drábik, 2019: 547)

4 Analýza volebných programov

4.1 Analýza volebného programu Trikolóry

1. Máte právo žiť: v tomto okruhu sa nenachádzajú žiadne programové body. Autori textu v skratke prezentujú svoje názory na témy: zahraničná politika a postavenie Českej republiky v nej, spoločnosť a spoločenská spolupatričnosť, byrokratické zaťaženie a obnova Českej republiky po pandémie COVID-19.

2. Antibyrokratická revolúcia: Okruh zameriavajúci sa na odbremenenie občanov od byrokratického štátneho aparátu. Z ôsmich programových bodov, päť napĺňalo nami stanovené kritériá. Trikrát bolo naplnené kritérium anti-elitarizmu, predovšetkým v rovine obviňovania vládnych elít z neschopnosti a nedostatočnej kvalifikácie v danej téme: „Naším cieľom je vláda skutočných odborníkov, nie politických sekretariátov“ Dvakrát bolo naplnené kritérium - návrat suverenity ľudu. Programové body

vykazujúce toto kritérium obviňovali byrokratov z účelovo nespravodlivej alokácie finančných prostriedkov, na úkor obyčajných občanov: „Súčasnú dotáciu sú zdrojom zla, prevedieme dôslednú revíziu dotácií, zastavíme nespravodlivé a diskriminačné dotácie do súkromného sektora, ktoré nahrávajú iba vyvoleným.“ V jednom programovom bode boli prítomné obe kritériá.

3. Trvale nízke dane a úsporný štát: Okruh tematicky podobný predchádzajúcemu, s rovnakými naplnenými populistickými kritériami. Z dvadsiatich dvoch programových bodov, sú naše kritériá naplnené v štyroch bodoch. Trikrát sa naplnilo kritérium anti-elitarizmus a jedenkrát návrat suverenity ľudu. Autori obviňujú v programe byrokratov zo šikanovania a nadmernej kontroly, čím naplňajú kritérium návrat suverenity ľudu: „Zásadne obmedzíme byrokraciu a šikanu podnikateľov.“ Anti-elitarizmus je naplnený obviňovaním elít z populistického politiky sociálnych úplatkov a kupovaním si hlasov skrze nich: „Zrušíme opatrenie súčasnej vlády, ktorá čírim populizmom zadlžuje našu zem: (pastelkovné, zľavy na dopravu, rúškovne a iné formy účelového podplácania voličov).“ Anti-elitarizmus sa v ostatných programových bodoch nachádza v podobe obviňovania vládnych elít a byrokratov z neschopnosti vytvoriť priaznivé podmienky pre podnikateľov.

4. Bezpečné miesto pre slobodný život: Tento tematický okruh je v programe rozdelený do podokruhov, ktoré budeme analyzovať samostatne.

Právny štát – Z celkového počtu desať programových bodov, šesť naplnilo naše kritériá. Jedenkrát v rovine volania po návratu suverenity ľudu, konkrétne v podobe bodu volajúcom po „návrate práva na univerzálnu spravodlivosť pre ľudí.“ Autori textu tak odkazujú na nedostatočnú rovnosť pred zákonom, ktorá bola úmyselne naštrbená elitami. Ostatných päť kritérií bolo naplnených anti-liberalizmom. Anti-elitarizmus vidíme konkrétne v kritike „progresivistických ideológií a sociálneho inžinierstva“ a ďalej kritikou medzinárodných environmentálnych dohôd, a elektromobility. V bode kritizujúcom elektromobilitu autori programu pridávajú aj kritiku „iných stratových ekologických aktivít.“ Tieto body spĺňajú anti-elitarizmus kritikou progresizmu v spoločnosti ako aj kritikou environmentálnych otázok, v takom zmysle ako sme anti-elitarizmus konceptualizovali.

Bývanie – Zo štyroch programových bodov iba jeden naplnil kritérium anti-elitarizmus. Autor obviňuje byrokratov z nesytemových opatrení umelo zvyšujúcich ceny bývania: „Nedovolíme ďalšie byrokratické opatrenia zvyšujúce náklady na bývanie.“ Autori programu v tomto tematickom podokruhu akcentujú potrebu zaistiť kvalitné bývanie pre „pracujúcich ľudí“.

Doprava – V štyroch bodoch týkajúcich sa dopravy bolo kritérium naplnené iba raz, a to antiliberalizmom. Konkrétne návrhom na zrušenie ekologickej dane.

Školstvo – Pre problematiku školstva bolo vyčlenených deväť programových bodov. V dvoch z nich sa nachádza prvok antiliberizmu. Za antiliberálny považujeme návrh na zrušenie inklúzie a odmietanie ideologickej indoktrinácie na školách, s apelom na neziskové organizácie. Programový bod navrhujúci zrušenie inklúzie jedným dychom dodáva potrebu vyššieho ohodnotenia práce špeciálnych pedagógov. Téma inklúzie je v predvolebnej komunikácii Trikolóry obzvlášť frekventovaná. Trikolóra vidí ako systémový problém českého školstva trvalé znižovanie nárokov na študentov a žiakov: „Nebudeme podliehať tendenciám znižovať kvalitu školstva a trváme na udržaní jeho kvality.“ Tento programový bod síce svojim naratívom odkazuje do štrukturálnych zásahov v školstve ako takom, nie však v intenzitách ktoré by napĺňali nami stanovené kritérium antiliberizmu.

Zdravotníctvo – Zdravotníctvu sa venuje šesť bodov, v ktorých sa nenachádza žiaden splňajúci naše kritériá. V tematickom pod okruhu pojednávajúcim o zdravotníctve nenachádzame programové body týkajúce sa pandémie COVID19, na rozdiel od deviateho tematického okruhu nesúceho názov: Chorých liečiť, ohrozených chrániť a zdravých nechať žiť. Trikolóra vo svojich programových návrhoch načrtáva dvojitý systém zdravotného poistenia, pričom by k základnému poisteniu pribudlo platené, nesúce výhody a nadštandardnú zdravotnú starostlivosť: „Individuálne poistenie rozširuje zdravotnú starostlivosť a platia tu základné zásady poisťovníctva.“

Sociálna politika – Rovnako ako u pod okruhu zdravotníctvo, zo všetkých deviatich programových bodov žiaden nespĺňa naše kritériá populizmu. Autori volebného programu v tomto okruhu napĺňajú svoj programový slogan, ktorý sme už zmienili: „Bohatstvo vzniká z práce, nie z dotácií.“ Trikolóra navrhuje zoštíhliť sociálny systém a motivovať k zárobkovej aktivite: „Systém vždy musí motivovať k práci a pracovať sa vždy musí vyplatiť.“

Armáda a bezpečnosť – V poslednom programovom pod okruhu, venujúcom sa armáde a bezpečnosti, sme taktiež nenašli programový bod splňujúci nami stanovené kritériá, z celkovej počtu šesť. Autori programu sa ale pochybujú na hrane našich kritérií a to konkrétne v bode patriotizmus. Za hraničný bod môžeme považovať odmietavý postoj k zahraničnými misiám NATO a účasti v nich. Trikolóra kladie dôraz na uprednostňovanie českých záujmov, ktoré považujú za nadradené, české záujmy vidí v regionálnej bezpečnosti a spolupráci v rámci priestoru strednej Európy.

5. Suverénne postavenie v medzinárodnom prostredí: Okruhu týkajúceho sa postavenia Českej republiky v zahraničnom prostredí venujú autori volebného programu šesť programových bodov. Dva z nich spĺňajú nami stanovené kritériá, jedenkrát v bode patriotizmus a jedenkrát v bode anti-elitarizmus. Za patriotický výrok považujeme návrh na ústavný zákon povyšujúci české právne normy, nad tými z dielne Európskej únie. Anti-elitársky programový bod si kladie za cieľ pripraviť Českú republiku na Európu bez Európskej únie. Autori programu predpovedajú Európskej únie zánik a samotnú úniu považujú za projekt, ktorý „nevyhnutne stratí historickú funkčnosť a zanikne.“

6. Rozvoj vidieka a poľnohospodárstvo: Nasledujúci programový okruh pôsobí silne protekcionalistickým naratívom, čo sa prejavilo aj na počte bodov spĺňajúcich populistické kritériá. Celkový počet programových bodov je šesť, jedenkrát narážame na patriotizmus, jedenkrát na anti-elitarizmus a jedenkrát na odkaz po návrate suverenity ľudu. Patriotizmus sa nachádza v bode týkajúcom sa nadštandardnej kvality českých potravín, oproti dovezeným potravinám. Vysokú kvalitu českých potravín chcú autori programu posilňovať a motivovať dotovaním výroby: „Ak budú mať naši farmári odbytovú šancu, budú schopný vypestovať značné množstvo vyššej kvality oproti tovaru prevážaného tisíce kilometrov.“ Na anti-elitarizmus narážame pri kritike alokácii finančných dotácií zo strany štátu a z toho plynúcej účelovej finančnej podpory „poľnohospodárskych oligarchov.“ Návrat suverenity ľudu je reprezentovaný v programovom bode volajúcom po „rovnoprávnom postavení malých majiteľov lesov pred poľovníckymi organizáciami.“

7. Nelegálnu migráciu neprijmeme za legálnu: Trikolóra sa rozhodla téme migrácie venovať samostatný okruh. Problematike migrácie je venovaných päť programových návrhov, z čoho štyri spĺňajú naše kritériá. Vo všetkých štyroch sa nachádza anti-imigračný apel, namierený proti samotnej podstate migrácie a imigrantom ako takým. Okrem anti-imigračného apelu sa v programových bodoch nachádza aj anti-elitarizmus, týkajúci sa ochrany českých záujmov pred migračnou politikou, ktorá je vnucovaná Európskou úniou. Ďalší programový bod v sebe kombinuje anti-imigračný apel s antiliberalizmom. V tomto bode autori programu vyžadujú zastavenie podpory neziskových organizácií, zaoberajúcich sa pomocou imigrantom a „obchádzaním azylových zákonov.“ V poslednom bode sa kombinujú anti-imigračný apel, antiliberalizmus spolu s patriotizmom. Programový bod odmieta prítomnosť Islamu v Českej republike a navrhuje právne trestať prejavy politického islamu: „Cítíme antické, kresťanské a židovské korene našej civilizácie.“

8. Hájjime absolútnu slobodu slova a prejavu: Tematický okruh venujúci sa šíreniu informácií a médiám. Zo štyroch programových bodov sú dva pre náš výskum podstatné. V oboch prípadoch je

naplnené kritérium anti-elitarizmu. Elity sú v týchto bodoch chápané ako entity odopierajúce možnosť názorovej plurality. Konkrétne za cenzurovanie časti názorového spektra je obvinená Česká televízia: „Verejnoprávne médiá majú naopak pokrývať celé názorové spektrum.“ V nasledujúcom bode je z cenzúry obvinená Európska únia a jej legislatíva. Trikolóra navrhuje: „Zabrániť korporáciám na území Českej republiky obmedzovať slobodu slova, ako im ukladá legislatíva EU.“

9. Chorých liečiť, ohrozených chrániť a zdravých nechať žiť: Okruh zaoberajúci sa problematikou zdravotníctva pojednáva iba o pandémie COVID19, nezaobrá sa systémom a širšou problematikou zdravotníctva. V celkovom počte trinástich programových bodov boli naše kritériá naplnené v šiestich prípadoch. Jedenkrát sa jednalo o apel na návrat suverenity ľudu, keď autori programu opisovali proti epidemické opatrenia ako: „Nástroj totality a obmedzovanie slobôd obyvateľov.“ Autori programu chápu protiepidemické opatrenia ako vážny zásah do slobody a suverenity ľudu. V ostatných piatich závadných programových bodoch sa jednalo o naplnenie kritériá anti-elitarizmu. Elity sú obviňované za nezvládnutú pandémiu, z terorizovania obyvateľstva pri vymáhaní trestov a za porušenie vládnych nariadení. Elity zodpovedné za tieto priestupky proti spoločnosti majú byť spätne trestne stíhané: „Presadíme dôsledný audit pandemických opatrení v roku 2020 a 2021 a budem trvať na trestnej zodpovednosti.“

4.2 Záver analýzy volebného programu Trikolóry

Volebný program zložený zo 112 programových návrhov, naplnil nami stanovené kritériá v 41 programových návrhoch. Najčastejšie sa vyskytujúce kritérium bol anti-elitarizmus, vyskytujúci sa až sedemnásťkrát. Anti-elitarizmus bol prítomný vo všetkých tematických okruhoch, percentuálne najväčšie zastúpenie mal v okruhu: Hájime absolútnu slobodu slova a prejavu a to konkrétne 50% zastúpenie. Tematicky okruh pojednávajúci o slobode prejavu a slobode informácií však mal iba štyri programové návrhy.

Na druhom mieste v kritériu anti-elitarizmus skončil deviaty okruh, venujúci sa téme zdravotníctva. V celkovom počte trinásť programových návrhov sa anti-elitarizmus objavil až v 38,5% prípadov. Toto vysoké percento vieme pripísať téme COVIDu19, ktoré v okruhu dominovalo.

Najmenej vyskytujúcim sa bodom sa stal patriotizmus. Anti-imigračný apel ako kritérium sa v programových bodoch vyskytoval iba v siedmom okruhu pojednávajúcom o migrácii. Prvky naplňujúce kritérium neofašizmus sme v programe nenašli vôbec. Prehľad výsledkov si premietneme do tabuľky.

Percentuálne najvyšší pomer populistických a pravicovo-populistických programových bodov sa nachádza v tematickom okruhu: „Nelegálnu migráciu neprijmeme za legálnu.“ Až 80% programových bodov splnilo naše kritériá. Tematický okruh: „Antibyrokratická revolúcia“ je druhým v percentuálnom zastúpení populistických a pravicovo-populisticky programových bodov a to v 62% návrhov.

Najmenší pomer populistických a pravicovo-populistických programových bodov sa nachádza v okruhu: „Trvale nízke dane a úsporný štát.“ Naše kritériá v tomto okruhu naplnilo 18,2% programových bodov.

Tabuľka č.1: Analýza volebného programu strany Trikolóra

	Okruh 1.	Okruh 2.	Okruh 3.	Okruh 4.	Okruh 5.	Okruh 6.	Okruh 7.	Okruh 8.	Okruh 9.
Anti-imigračný apel	x	0	0	0	0	0	4	0	0
Anti-elitarizmus	x	3	3	1	1	1	1	2	5
Návrat suverenity ľudu	x	3	1	1	0	1	0	0	1
Patriotizmus	x	0	0	0	1	1	1	0	0
Antiliberalne postoje	x	0	0	8	0	0	2	0	0
Vykazovanie prvkov neofašizmu	x	0	0	0	0	0	0	0	0
Počet závadných bodov v okruhu	x	6	4	10	2	3	8	2	6

4.3 Analýza volebného programu hnutia Sme rodina

1. Rodina a sociálne služby: Hnutie Sme rodina svoj program začína tematickým okruhom, ktorý považuje za najdôležitejší. Celkový počet programových návrhov je tridsaťjeden, pričom iba jeden programový návrh naplnil stanovené kritériá. Jednalo sa o programový návrh, ktorý ráta s vytvorením samostatných tried pre deti s autizmom, a ich vyčlenením od ostatných detí. Podobný návrh na zrušenie inklúzie a podporu špeciálnych pedagógov sme našli aj v programe Trikolóry. Tento návrh tak spĺňa kritérium antiliberalizmus. Autori programu hnutia Sme rodina dokonca do opísaného programového návrhu pridávajú nasledovný detail: „Ak má matka viac detí, mala by prednostné právo dať zdravé dieťa do tej istej školy ako chodí autista. Aby nerozvážala deti.“ Ostatné programové body sa venujú

predovšetkým podpore sociálneho systému a poukazujú na jeho nedostatky. Kritika nedostatkov sociálneho systému však nie je namierená proti byrokratickým elitám, nespĺňa tak kritérium anti-elitarizmu.

2. Zdravotníctvo: Okruhu zdravotníctva je venovaných štyridsaťosem programových návrhov. Je potrebné dodať, že samotný počet návrhov je problematický. Autori programu totiž niektoré body viackrát opakovali s identickým navrhovaným obsahom. Opakujúce sa body sme vylúčili. Do konečného počtu programových bodov, štyridsať osem, sme opakujúce sa body nezaráтали. Štyri programové body splnili kritérium anti-elitarizmus. Predchádzajúce vládne elity boli obvinené z havarijného stavu zdravotníctva, pričom sa hnutie Sme rodina hlási k okamžitému riešeniu a náprave daného stavu. V ďalšom programovom bode sú predchádzajúce vládne elity obvinené z kšeftovania s uznávaním medicínskeho vzdelania, na úkor kvality zdravotníctva s apelom na poškodené záujmy pacienta. V dvoch bodoch sa anti-elitarizmus objavil pri obvinení lokálnych manažérskych elít a byrokratov zo systematického a riadeného tunelovania zdravotníctva, a korupcie ako takej.

3. Školstvo a veda: Školstvu a vede sa venuje šesťdesiatdva programových návrhov a rovnako ako v predchádzajúcom tematickom okruhu, aj tu sa programové návrhy opakovali. Medzi návrhmi hnutia Sme rodina sa dokonca objavil ten istý, ako v prvom tematickom okruhu, venujúcom sa rodine a sociálnym službám. Išlo o návrh: „Finančný príspevok rodičom na úrovni 100 eur ročne na každé dieťa na základnej škole.“ Rovnako ako v predchádzajúcom okruhu sme duplikované návrhy z našej analýzy vynechali. Nami stanovené kritériá boli naplnené v štyroch bodoch. Jedenkrát sa jednalo o anti-elitarizmus, konkrétne pri návrhu na prehodnotenie pridelovania výskumných grantov s dodatkom že neprinášajú žiadny osoh spoločnosti a ich účelom je len osobné obohatenie sa vedeckých pracovníkov.

Trikrát bolo naplnené kritérium antiliberalizmus, z toho dvakrát sa jednalo o programové body kritizujúce nepotrebné a neužitočné študijne obory na vysokých školách. Autori programu obviňovali vysokoškolských pedagógov za vytváranie nepotrebných oborov pre ich vlastné zisťné ciele: „Prioritou každej vysokej školy by mal byť študent a jeho uplatnenie na trhu práce, a nie častokrát samoučelný výskum a publikačná činnosť pedagógov.“ Posledným programovým bodom s výskytom antiliberalizmu, je návrh na odobranie kompetencií regionálnym školám a ich prenos pod ministerstvo školstva. O dve strany ďalej sa však nachádza protichodný programový návrh na: „Garantovanie autonómie škôl a profesionalizácia ich manažmentu.“

4. Doprava a výstavba: Tomuto tematickému okruhu sa venuje päťdesiat štyri programových návrhov, z čoho iba jeden spĺňal naše kritériá a to kritérium anti-elitarizmu. V programovom bode

apelujúcom na pomalú výstavbu diaľnic sú práve politické elity napadnuté za aktuálny stav diaľničnej siete. Politickým elitám je za vinu kladené uprednostňovanie záujmov oligarchov a podnikateľských elít, pred záujmami obyvateľov Slovenska. Hnutie Sme rodina navrhuje elektromobilitu a ďalšie alternatívne formy prepravy podporovať štátom. „Legislatívou treba nastaviť segment dopravy tak, aby sa postupne začali vo väčšej miere používať alternatívne palivá, udržateľné zdroje energie a viac využívať energeticky účinné a ekologickejšie dopravné prostriedkov.“ Program hnutia Sme rodina chápe ekologickejšiu dopravu so zapojením alternatívnych pohonov, ako jednu z hlavných výziev tohto tematického okruhu.

5. Cestovný ruch: Hnutie Sme rodina vo svojom programe chápe cestovný ruch na Slovensku ako podhodnotenú a potenciál mrhajúcu hospodársku činnosť. Oproti predchádzajúcim obsiahlym tematickým okruhom sa cestovnému ruchu venujú iba v šiestich programových návrhoch. Žiadny návrh nespĺňa naše kritériá. V jednom programovom bode môžeme badať náznaky patriotizmu: „Slovensko má potenciál vybudovať atrakcie celoeurópskeho či možno globálneho formátu.“ Tento programový návrh však nespĺňa kritérium patriotizmu vo význame, v akom bol nami konceptualizovaný, teda vo význame ktorý by Slovensko považoval za viac cenné oproti ostatným štátom.

6. Hospodárstvo, dane, energetika, informačná spoločnosť a kybernetická bezpečnosť: Šiesty tematický okruh je rozdelený do piatich pod okruhov, ktoré budeme analyzovať samostatne.

Hospodárstvo – Pre pod okruh hospodárstvo je vyčlenených deväť programových návrhov, oproti predchádzajúcim návrhom sú tie týkajúce sa hospodárstva najťažšie identifikovateľné. Programové návrhy sú prezentované prostredníctvom bodov, spomenutých v texte bez grafického zvýraznenia, ale taktiež sú prezentované aj v infografike znázorňujúcej minulosť, prítomnosť a budúcnosť. Žiadny z bodov nespĺnil kritériá stanovené našou analýzou.

Dane – Autori programu venovali téme daní sedem programových návrhov. Naše kritériá boli splnené v dvoch bodoch, z toho jedenkrát kritérium anti-elitarizmus a jedenkrát apel po návrate suverenity ľudu. Programový bod kritizujúci nízku efektivitu výberu daní obsahoval v predhovore nasledovnú vetu: „Každý z nás – jednoduchých ľudí – prispieva do tohto spoločného rozpočtu, koľko vládze.“ Týmto výrokom sa hnutie Sme rodina jednoznačne samo zaradilo do kategórie obyčajného ľudu. Volanie po návrate suverenity ľudu vidíme v predhovore programového bodu kritizujúcom daňový systém, ktorý neslúži poctivo pracujúcemu ľudu, ale oligarchom a politikom, ktorý z neho prosperujú. „A predsa tu máme stále prípady – a nie je ich málo – keď dochádza k obrovskej daňovej nespravodlivosti na úkor obyvateľov našej krajiny.“ Naratív tohto programového bodu smeruje čitateľa k presvedčeniu, že sa

daňová politika vymkla z pod kontroly obyčajných občanov, ktorí potrebujú návrat spravodlivosti v otázke daňovej politiky.

Energetika – Volebný program vyčleňuje téme energetiky päťdesiatpäť programových návrhov, z ktorých len dva naplňujú nami hľadané kritériá. Jedenkrát sa jednalo o anti-elitarizmus, a to konkrétne v návrhu pripravujúcom legislatívu, na ochranu slovenských občanov pred nevýhodnou energetickou politikou Európskej únie. „SR je členom ENTSO-E, ktorá už po novom nemá hájiť národné záujmy svojich členov, teda jednotlivých prevádzkovateľov, ale iba záujmy „európskeho dobra“. Druhý programový bod obsahoval antiliberálny postoj, ktorým chce hnutie obmedziť zárobkové činnosti. V návrhu chce hnutie obmedziť ťaženie kryptomien na území Slovenska: „Ťaženie bitcoinu je čisté plytvanie energiou, bez hlbšieho zmyslu a významu pre spoločnosť.“ V programovom pod okruhu venujúcom sa energetike sa opäť nachádza programový bod, týkajúci sa štátnej podpory elektromobility, ktorý je identický s návrhmi z predchádzajúceho tematického okruhu.

Informačná spoločnosť a kybernetická bezpečnosť – Poslednému tematickému pod okruhu sa venuje dvanásť programových návrhov, pričom iba jeden nesie prvky anti-elitarizmu. Autori volebného programu naprieč celým tematickým pod okruhom kritizujú predchádzajúce vládne elity z neschopnosti v digitalizácii štátu a účelového mrhania zdrojmi vyčlenenými pre digitalizáciu: „Komplikovaný a neprehľadný slovenský e-government, nekvalitné IT služby štátu ako aj nekvalitná legislatíva, nelichotivé posledné miesta v európskych rebríčkoch.“

7. Životné prostredie: Tematickému okruhu sa venuje až sedemdesiatdeväť programových návrhov. Časť návrhov hnutia Sme rodina je však veľmi skratkovitých a nepodrobných. Napríklad: „Obnova lesov na Slovensku.“ Ďalej: „Tvorba náučných chodníkov.“ Alebo: „Ochrana mokradí.“ Populistické kritériá boli naplnené v dvoch prípadoch, v oboch s jednalo o anti-elitarizmus. Prvýkrát autori programu obviňovali elity z nekompetentnosti v téme životného prostredia: „Súčasný stav v rezorte životného prostredia vykazuje vážne systémové chyby prameniace z nedostatku odborných znalostí a nepochopenia reálnych úloh rezortu.“ V druhom prípade sa anti-elitarizmus objavil v obvinení byrokratov a elit z účelovo netransparentných tokov dotácií od Európskej únie, určených pre obnovu environmentálne a energeticky náročných domovov a majetku obyčajných ľudí.

8. Pôdohospodárstvo, potravinová sebestačnosť: Tematickému okruhu sa venuje šesťdesiat dva programových návrhov, z ktorých sa dva ukázali ako obsahovo splňujúce naše kritériá. V oboch prípadoch sa jednalo o antiliberizmus. Prvý bod obsahujúci antiliberizmus navrhuje do pôdohospodárskej výroby zapájať určité etniká, a to konkrétne Rómov: „Stimulovať zamestnávateľov, zamestnávať dlhodobo a ťažko

zamestnateľné obyvateľstvo, hlavne Rómov.“ Autori volebného programu navrhujú zásadne pozdvihnúť produkciu a spotrebu regionálnych potravín, návrh sa však objavuje v pod kapitole „Vidiek živí mesto.“ Návrh hnutia ráta so zákonnou povinnosťou nakupovať regionálne potraviny, platnou pre mestské zariadenia a zariadenia VÚC: „Prijmeme opatrenie, kde bude povinnosťou mestských a župných zariadení nakupovať pre svoje potreby prednostne regionálne potraviny.“

9. Boj proti korupcii, spravodlivosť a právny štát: Dominantnou témou tohto tematického okruhu sú súdne preťahy a nadmerná dĺžka súdnych sporov, ktoré je nutné zákonne skracovať. Celkovo sa téme venuje dvadsať tri programových bodov, iba jeden z nich splnil kritérium anti-elitarizmu. Anti-elitarizmus sa vyskytuje práve v jednom z bodov, týkajúci sa zdĺhavosti súdnych sporov. Za problém v slovenskom súdnictve hnutie Sme rodina označuje existenciu súdnych klanov a ich napojenie na politické elity: „Na súdoch vznikajú klany a jedným z dôvodov zdĺhavosti súdnych konaní je aj skutočnosť, že súdy sú obsadzované sudcami, ktorí nespĺňajú kvalifikačné a osobnostné kritériá, ale majú politické krytie.“ V tomto tematickom okruhu sa rovnako ako v predchádzajúcom volebnom programe hnutia Sme rodina z roku 2016, objavuje téma exekučnej amnestie, ktorá bola u voličov z roku 2016 vyhodnotená ako najčastejší dôvod pre ich hlasovania za hnutie Sme rodina.

10. Vnútoraná bezpečnosť a obrana: Tematickému okruhu sa venuje devätnásť programových návrhov, z toho šesť spĺňa naše kritériá. Prvýkrát sa objavuje anti-imigračný apel a to v troch programových bodoch. Hnutie Sme rodina priamo a aj nepriamo spája migráciu s hrozbou terorizmu pre Európu: „Z toho nevyhnutne plynú kultúrne konflikty, ale žiaľ, aj teroristické útoky, ako sme toho svedkami v Nemecku alebo vo Francúzsku.“ Programové body opisujú imigrantov ako, kultúrne neprispôsobivých ekonomických imigrantov. S ďalším bodom je spojený návrh zákona na zákaz núteného prerozdeľovania, riadeného Európskou úniou. V dvoch bodoch programu sa nachádza apel na návrat suverenity ľudu a to v bode označujúcom korupciu „bielych golierov“ za „najväčšie bezpečnostné ohrozenie slovenských rodín a občanov.“ V druhom bode autori textu volajú po priamej kontrole silových zložiek Slovenskej republiky: „Bezpečnostné zložky štátu musia byť pod kontrolou občanov Slovenskej republiky.“ V poslednom bode nachádzame anti-elitarizmus, prejavujúci sa obvinením vládných elít zo systematickej korupcii pri modernizácii OSSR: „Nebudeme pokračovať v realizácii zjavne nevýhodných zmlúv pre Slovenskú republiku.“

11. Medzinárodné vzťahy: Hnutie venovalo problematike medzinárodných vzťahov desať programových bodov, len jeden splnil kritérium anti-imigračného apelu. Anti-imigračný apel sa rovnako ako v predchádzajúcom tematickom okruhu objavil v kritike fenoménu migrácie ako hrozby pre

bezpečnosť Slovenska: „Migráciu považujeme za bezpečnostné riziko a potencionálnu hrozbu pre náš sociálny systém, ako aj akútne ohrozenie nasej kultúrnej identity.“ Tematický okruh venoval niekoľko bodov fungovaniu Slovenska v Európskej únii, nesplnil však kritérium anti-elitarizmu ako tomu bolo pri kritike EÚ vo volebnom programe Trikolóra. Autori programu Sme rodina sa pohybovali na hrane nášho kritériá, pričom kritiku udržiavali v rovine polemiky o pomere výhod a nevýhod členstva v EÚ.

12. Šport: Pre tematický okruh venujúci sa športu bolo vyčlenených dvadsať dva programových bodov. Návrhy hnutia Sme rodina v oblasti športu sú pomerne apolitické a zameriavajú sa predovšetkým na finančnú podporu a štátnu propagáciu športu u mládeže. Analýzou hľadané kritériá sa vyskytli iba v jednom programovom bode a jednalo sa o anti-elitarizmus. V spomínanom bode autori programu kritizujú štát z neschopnosti podporovať nádejných športovcov, štátu pripisujú nulové zásluhy za úspechy športovcov: „viacerí slovenskí športovci dosiahli skvelé úspechy, no ktorého na ich ceste výrazne podporil štát?“

13. Kultúra: Téma kultúry sa venuje šesťnásť programových návrhov. Kritériá v podobe akej sme si ich konceptualizovali boli naplnené v dvoch bodoch, konkrétne anti-elitarizmom a antiliberálnym. Anti-elitarizmus sa objavil v predhovore prvého bodu, kde sa Boris Kollár dištancuje od nekompetentných vládnicich elít a sám sa začleňuje do radov občanov chápaných problematiku kultúry a zlé nastavenia v téme kultúry: „Spoznával tak (Boris Kollár) nielen problematiku školstva, ale aj oblasť umenia a umeleckého života. Zároveň vie, aké je náročné živiť sa tvorbou.“ Kritérium antiliberálnosti bolo splnené v návrhu na vytvorenie systému ktorý bude posudzovať kvalitu literatúry a posudzovať jej vhodnosť na začlenenie alebo nezačlenenie do knižníc: „Navrhujeme vytvoriť také mechanizmy výberu titulov, aby sa do knižníc dostávala kvalitná a nie braková literatúra.“ Volebný program hnutia Sme rodina sa v tematickom okruhu venujúcom sa kultúre vyjadruje silne ochranársky, akcentuje predovšetkým úlohu zachovania kultúrnej identity národa.

14. Spoločnosť a verejná správa: Posledný tematický okruh programu hnutia Sme rodina opisuje Slovensko ako perspektívnu krajinu s nevyužitým potenciálom, ktorý by hnutie chcelo rozvíjať. Celkový počet programových bodov je deväť, pričom dva spĺňajú naše kritériá. Anti-imigračný apel sa nachádza v bode, kde sa hnutie zaväzuje pokračovať v aktívnom boji s migračnou krízou. Antiliberálny postoj vidíme v programovom návrhu na zrušenie samosprávnych krajov (VÚC). Rovnaký návrh sa objavuje vo volebnom programe hnutia Sme rodina z roku 2016. Vyššie spomínaná analýza programu 2016 od Skolkay a Žuborovej rovnako identifikovala návrh na zrušenie VÚC, ako antiliberálny.

4.4 Záver analýzy programu hnutia Sme rodina

Volebný program skladajúci sa z 524 programových návrhov v 32 programových návrhoch spĺňal nami stanovené kritériá. Najčastejšie sa objavujúci znak populizmu bol anti-elitarizmus, konkrétne sa objavil v pätnástich prípadoch. V programe sa nevyskytol patriotizmus a ani znaky neofašizmu.

Anti-elitarizmus mal najvyššie percentuálne zastúpenie v tematickom okruhu Zdravotníctvo. Celkovo sa tu nachádzal v 8,3% programových bodov.

Percentuálne najvyšší pomer populistických a pravicovo-populisticky programových bodov sa nachádza v tematickom okruhu Bezpečnosť a obrana, predovšetkým vďaka téme migrácie. Nami stanovené kritériá obsahovalo 31,6% programových bodov.

Ak nerátame s tematickým okruhom Cestovný ruch, kde sa nenachádza žiaden populistický programový návrh, najnižší percentuálny pomer populistických a pravicovo-populistických bodov sa nachádza v okruhu Doprava a výstavba. Tento okruh obsahoval 3,8% návrhov splňujúcich naše kritériá.

Tabuľka č.1: Analýza volebného programu hnutia Sme rodina

Okruhy	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Anti-imigračný apel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	1	0	0	1
Anti-elitarizmus	0	4	1	1	0	3	2	0	1	1	0	1	1	0
Návrat suverenity ľudu	0	0	0	0	0	1	0	0	0	2	0	0	0	0
Patriotizmus	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Antiliberálne postoje	1	0	3	0	0	1	0	2	0	0	0	0	1	1
Vykazovanie prvkov neofašizmu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Počet závadných bodov v okruhu	1	4	4	1	0	5	2	2	1	6	1	1	2	2

4.5 Porovnanie volebných programov subjektov Trikolóra a Sme rodina

Na základe našej analýzy môžeme konštatovať, že obe skúmané hnutia spĺňujú naše začlenenie do post-industriálnej skupiny krajne pravicových strán. Naplnil sa aj predpoklad, že programy skúmaných hnutí nebudú obsahovať prvky neofašizmu, teda nemôžeme ich začleniť do skupiny tradičných krajne pravicových strán podľa delenia Piera Ignaziho. Aj napriek vágnosti a nekonkrétnosti niektorých programových bodov v programe Sme rodina, vieme tento program označiť za prepracovanejší, so širším tematickým záberom.

Prvým zásadným rozdielom medzi programami je pohľad na sociálny systém. Strana Trikolóra sa prezentuje jasne proti navyšovaniu finančného objemu sociálneho systému. V programových bodoch Trikolóry nachádzame volanie po zoštíhlení sociálneho systému a znižovaní daní a odvodov. Z neprimeranej záťaže a šikany podnikateľov viní štátnych byrokratov, ktorí tak brzdia ekonomický rozvoj a prosperitu celej spoločnosti. Svoje myšlienky v ekonomických otázkach Trikolóra smeruje jasne doprava, čím napĺňa označenie seba samých za jedinú skutočnú pravicu. Trikolóra často využíva anti-elitarizmus aj v spomínanej kritike byrokratov a vládnych elít z neschopnosti, nekompetentnosti a korupcie.

Hnutie Sme rodina má na fungovanie sociálneho systému diametrálne odlišný pohľad. Štát naopak viní z nedostatočnej podpory rodín a sociálne slabších jedincov. Vo svojich návrhoch predstavuje celú radu finančných dotácií pre rôzne skupiny obyvateľstva (dôchodci, mladé rodiny, samoživitelia a podobne). Sme rodina tiež využíva anti-elitarizmus v ekonomických otázkach, obviňuje vládne elity z korupcie a klientelizmu, čo spôsobuje nespravodlivú alokáciu štátneho rozpočtu.

Druhým zásadným rozdielom medzi subjektami Trikolóra a Sme rodina je prístup k environmentálnym otázkam. Trikolóra sa vo svojom programe silne vymedzuje proti nezmyselným ekologickým fanatikom, ohrozujúcim záujmy prosperity českej spoločnosti. Kritizuje rovnako aj elektromobilitu, ktorú označuje ako nezmyselný experiment. V environmentálnych otázkach Trikolóra používa antiliberálne postoje a naratívy. Kritiku zelenej politiky spája s kritikou EÚ, ktorú obviňuje z núteného zavádzania tejto politiky. Sme rodina v programe podporuje environmentálne témy a chce Slovensko na znižovanie emisií a ekologických záťaží pripravovať.

Tretím rozdielom v programoch je postoj k EÚ. Trikolóra otvorene kritizuje členstvo Česka v EÚ a chce ho pripraviť na vystúpenie z nej. Postoje Trikolóry proti EÚ sú silne anti-elitárske. Trikolóra vo svojom programe dokonca pripravuje Česko na Európu bez EÚ. Sme rodina sa otvorenej kritike vyhýba

a snaží sa na členstvo Slovenska v EÚ nazerať objektívne. Kritiku mení za polemiku nad užitočnosťou EÚ pre Slovensko. Jedným z bodov je napríklad návrh na vytvorenie úradu pre vyhodnotenie užitočnosti EÚ.

V programe Sme rodina sme neidentifikovali návrh splňujúci podmienku patriotizmu. Sme rodina sa často pohybovala na hrane tohto kritériá. Návrhy však nespĺňali podmienku povyšovania svojho štátu nad ostatnými. Trikolóra použila patriotizmus vo svojom programe dvakrát, zo všetkých skúmaných javov sa vyskytoval najmenej.

Subjekty Trikolóra aj Sme rodina používali prvok anti-elitarizmu v podobných naratívoch, rovnako ako kritérium návrat suverenity ľudu. Obe hnutia opakovane využili prvok antiliberizmu v témach týkajúcich sa školstva. Vo svojich návrhoch zasahujú do vzdelávacieho systému a niektoré vysokoškolské odbory považujú za menej cenné. Anti-imigračný apel je využívaný v podobných intenzitách. Migrácia je pre obe hnutia otázka vnútornej bezpečnosti i kultúry a predstavuje hodnotové ohrozenie spoločnosti. Konečný percentuálny pomer programových návrhov vykazujúcich prvky populizmu a pravicového populizmu je 36,6% u Trikolóry a 6,1% u Sme rodina. Vysoký nepomer je spôsobený stručnosťou programu Trikolóry, respektíve obsiahlosťou programu Sme rodina.

Tabuľka č.1: Porovnanie výskytu populistických a pravicovo-populistických znakov u subjektov Trikolóra a Sme rodina

	Trikolóra	Sme rodina
Anti-imigračný apel	4	5
Anti-elitarizmus	17	15
Návrat suverenity ľudu	7	3
Patriotizmus	3	0
Antiliberálne postoje	10	9
Vykazovanie prvkov neofašizmu	0	0
Počet závadných bodov v programe	41	32

5 Záver

Bakalárska práca sa v praktickej časti venovala analýze volebných programov pravicovo-populistických subjektov Trikolóra a Sme rodina. Pred samotnou analýzou sme si v teoretickej časti

priblížili vývoj politických systémov Česka a Slovenska, ktoré sa významne podpísali aj pod súčasnú podobu pravicového populizmu. Z opísaných ideovo blízkych dvojíc pravicovo-populistických strán a hnutí, sú Trikolóra a Sme rodina dvojicou najmenej skúmanou. Z tohto dôvodu sme si pre našu analýzu vybrali práve túto dvojicu. Pre našu analýzu a stanovený výskumný model, by bolo zaujímavé aj porovnanie strany SPD a hnutia Republika. Hnutie Republika je však príliš nový subjekt, ktorý sa doposiaľ nezúčastnil žiadnych volieb a teda ich volebný program v súčasnosti neexistuje.

Zvolená literatúra nám umožnila zhotovenie tejto bakalárskej práce. Najdôležitejším textom bola práca Piera Ignaziho: *The Re-emergence of the Extreme Right in Europe*. Poskytla nám základný rámec na zaradenia pravicovo-populistických strán a hnutí. Pre konceptualizáciu stanovených kritérií to boli práce: *Anti-liberal ideas and institutional change in Central and Eastern Europe*, ktorá nám pomohla konceptualizovať antiliberalizmus pre naše geografické podmienky. Pre konceptualizáciu anti-elitarizmu a apelu na návrat suverenity ľudu nám text od Nicole Ernest: *Populists Prefer Social Media Over Talk Shows: An Analysis of Populist Messages and Stylistic Elements Across Six Countries*.

Odpoveď na našu hlavnú výskumnú otázku: *„Aké prvky populizmu a pravicového populizmu využívajú vo svojich programoch subjekty Trikolóra a Sme rodina?“* je nasledovná: Analyzované hnutia vo svojich programoch použili tieto, nami stanovené prvky. Pri populistických prvkoch to boli: anti-anti-elitarizmus a apel na návrat suverenity ľudu. Pri pravicovo-populistických prvkoch: anti-imigračný apel a antiliberalizmus. Iba Trikolóra vo svojom programe použila aj pravicovo-populistický prvok patriotizmu. Prvok neofašizmu nebol identifikovaný ani u jedného hnutia.

Odpoveď na našu vedľajšiu výskumnú otázku: *„Existujú medzi hnutiami jednotiace znaky v používaní nami stanovených pravicových a pravicovo-populistických kritérií?“* znie nasledovne. Obe hnutia vo svojich programoch najčastejšie opakovali prvok anti-elitarizmu. Anti-elitarizmus bol využívaný u oboch hnutí podobne a to obviňovaním elít zo zlyhaní a neschopnosti. Taktiež vylučovaním elít od spoločnosti, ktorej škodia. Kritérium apelu na návrat suverenity ľudu bol v oboch programoch využívaný podobne ako anti-elitarizmus. Od anti-elitarizmu sa ale u oboch hnutí líšil menej explicitným výskytom v texte. Ďalším jednotiacim prvkom bolo využívanie anti-imigračného apelu. V témach týkajúcich sa migrácie, obe hnutia opisujú migráciu ako hrozbu a negatívny fenomén. V kritériu antiliberalizmu sa programy zhodujú iba v pohľade na školstvo.

Za hlavný nedostatok práce považujeme našu konceptualizáciu patriotizmu, ako vyzdvihovania nášho štátu nad iným v rôznych oblastiach a témach. Táto striktná konceptualizácia kritériá patriotizmu

nám neumožnila zachytiť vlastenecké naratívy, ktoré sa nachádzali na hrane s našim výkladom patriotizmu a prechádzali cez sito našej analýzy.

Priestor na budúci výskum je rozsiahly. Výskum by sa mohol pokúsiť porovnať volebné programy v nasledujúcich voľbách a sledovať tak vývoj subjektov Trikolóra a Sme rodina. Ďalší výskum by mohol analyzovať volebné programy strany SPD a hnutia Republika, následne ich porovnať s dvojicou subjektov Trikolóra a Sme rodina.

6 Anotácia a kľúčové slová

Anotácia

Bakalárska práca „Pravicový populizmus v Českej republike a na Slovensku: Komparácia volebných programov hnutí Trikolóra a Sme rodina sa zaoberá pravicovým populizmom v Českej republike a na Slovensku“ analyzuje a následne porovnáva volebné programy subjektov Trikolóra a Sme rodina. Obsahová analýza sa zameriava na navrhované programové body skúmaných subjektov, v ktorých následne hľadá prvky populizmu a pravicového populizmu. V teoretickej časti práce nám text približuje historický vývoj politických systémov po rozpade federácie a zameria sa na míľniky dôležité pre súčasnú podobu populizmu, ako aj pravicového populizmu. Pravicovo-populistické subjekty v Českej a Slovenskej republiky rozdelíme do ideovo blízkych dvojíc, podľa teórie Piera Ignaziho. Taktiež si v práci opíšeme doterajšie pôsobenie skúmaných politických subjektov. Práca nám poskytne náhľad na teoretický rámec populizmu a priblíži špecifiká, a znaky pravicového populizmu.

Kľúčové slová

Trikolóra, Sme rodina, Klaus ml., Boris Kollár, pravicový populizmus, volebný program

Annotation

The bachelor's thesis "Right-wing populism in the Czech Republic and Slovakia: Comparison of electoral programs of the Tricolor and We Are Family movement is supported by right-wing populism in the Czech Republic and Slovakia" analyses and compares the electoral programs of the subjects The content analysis focuses on the proposed program bodies of the surveyed entities, in which it is subsequently looked for elements of populism and right-wing populism. In the theoretical part of the work, the text is summarizing the historical development of political systems after the dissolution of the

federation. Keypoints of modern populism as well as right populism are being discussed. We divide right-populist subjects in the Czech and Slovak Republic into ideologically close pairs of ideas, according to the theory of Pier Ignazi. We will also describe the work of the surveyed political entities. The work will provide us with the insight into the theoretical framework of populism and discuss the specifics, features of right-wing populism.

Key words

Trikolóra, Sme rodina, Klaus Jr., Boris Kollár, right-wing populism, election program

7 Zoznam použitých skratiek

HZDS- Hnutie za demokratické Slovensko
ĽSNS- Ľudová strana naše Slovensko
KSS- Komunistická strana Slovenska
ČSFR- Československá federatívna republika
SDĽ- Strana demokratickej ľavice
KDH- Kresťansko demokratické hnutie
DÚ- Demokratická únia
NDÚ- Národná demokratická únia
ANO- Aliancia nového občana
SDKÚ-DS- Slovenská demokratická a kresťanská únia-Demokratická strana
OĽano- Obyčajní ľudia a nezávislé osobnosti
SaS- Sloboda a solidarita
US-DEU- Unie svobody-Demokratická unie
KDU-ČSL- Kresťanská a demokratická unie-Československá strana lidová
SNS- Slovenská národná strana
ODS- Občianska demokratická strana
ČSSD- Česká strana sociáldemokratická
ANO- Akce nespokojených občanů
SPD-Svoboda a přímá demokracie
KSČM- Komunistická strana Čech a Moravy
DSSS- Dělnická strana sociální spravedlnost
NRSR- Národná rada Slovenskej republiky
PSPČR- Poslanecká snemovňa Parlamentu České republiky
NATO- Organizácia severoatlantickej zmluvy
VÚC- Vyšší územný celok
ENTSO-E- Európska sieť prevádzkovateľov prenosných sústav energií
OSSR- Ozbrojené sily Slovenskej republiky

8 Použitá literatura

Coman, R., & Behr, V. (2021). The shaping power of anti-liberal ideas. *European Politics and Society*, 4(17), 1-4. <https://doi.org/10.1080/23745118.2021.1956244>

Coman, R., & Volintiru, C. (2021). Anti-liberal ideas and institutional change in Central and Eastern Europe. *European Politics and Society*, 1(17), 1-22. <https://doi.org/10.1080/23745118.2021.1956236>

Drábik, J. (2019). *Fašizmus* (1st ed.). Premedia.

Ernst, N., Blassing, S., & Engesser, S. (2019). Populists Prefer Social Media Over Talk Shows:: An Analysis of Populist Messages and Stylistic Elements Across Six Countries. *Social media + Society*, 14(1). <https://doi.org/10.1177/2056305118823358>

Guasti, P. (2020). Populism in Power and Democracy:: Democratic Decay and Resilience in the Czech Republic (2013–2020). *Politics & Governance*, 4(8), 473-484. <https://doi.org/https://doi.org/10.17645/pag.v8i4.3420>

Hloušek, V., & Kopeček, L. (2005). *Politické strany moderní Evropy* (1st ed.). Portál.

(Hloušek & Kopeček, 2005)

Charvát, J. Lubomír Kopeček: Deformace demokracie? Opoziční smlouva a česká politika 1998–2002. In (pp. 135-139). <https://doi.org/10.5817/CEPSR.2015.1.135>

Ignazi, P. (1995). The Re-emergence of the Extreme Right in Europe. In *Reiche Politikwissenschaft* (s. 2-10). Vienna: Institut für Here Studien.

Kopeček, L. (2003). *Od Mečiara k Dzurindovi: Slovenská politika a politický systém v prvém desetiletí samostatnosti* (1st ed.). Mezinárodní politologický ústa.

Marušiak, J. (2017). Political Entrepreneurs as a Challenge for the Party System in Slovakia. *Politologický Časopis - Czech Journal of Political Science*, 24(2), 179–200. <https://doi.org/10.5817/PC2017-2-179>

Müller, J. -W. (2018). *Čo je populizmus* (1st ed.). Absynt.

Seongcheol, K. (2022). *DISCOURSE, HEGEMONY, AND POPULISM IN THE VISEGRÁD FOUR* (1st ed.). Routledge.

Scherer, H. (2004). Úvod do metody obsahové analýzy. In H. Scherer, W. Schultz, L. Hagen, I. Reifová, & J. Konečník, *Analýza obsahu mediálních sdělení* (1st ed., pp. 29-50). Karolinum.

Skolkay, A., & Žuborová, V. (2019). Populist Political Movement Sme rodina – Boris Kollár (We Are a Family – Boris Kollár). *Środkowoeuropejskie Studia Polityczne*, 5(26), 5-24.
<https://doi.org/10.14746/ssp.2019.4.1>

Tabery, E. (2017). *Opuštěná společnost* (1st ed.). Paseka.

Wettstein, M., Esser, F., Wirtz, W., Ernst, N., Schulzt, A., & Engesser, S. The appeal of populist ideas, strategies and styles: A theoretical model and research design for analyzing populist political communication. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.20358.37440>

Zvada, L. (2018). Securitization of the Migration Crisis and Islamophobic Rhetoric: The 2016 Slovak Parliamentary Elections as a Case Study. *Journal of Nationalism Memory & Language Politics*, 12(2), 1-20.
<https://doi.org/10.2478/jnmlp-2018-0010>

8.1 Internetové zdroje

Kopecký, J. (16. marec 2019). Klaus vyliučili z ODS, zaniklo mu i členství v poslaneckém klubu. *iDNES.cz*. Dostupné z https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/klaus-mladsi-vykonna-rada-ods-vyloucení.A190316_140203_domaci_kop

Sůsa, R. (17. jún 2021). Jak se do české politiky zařadila Trikolóra. *Novinky.cz*. Dostupné z <https://www.novinky.cz/volby/clanek/jak-se-do-ceske-politiky-zaradila-trikolora-40353075>

Vaničková, K. (23. marca 2021). Václav Klaus mladší končí s politikou. Nemám energii, vysvětlil. *iDNES.cz*. Dostupné z https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/klaus-mladsi-trikolora-snemovna-volby.A210323_114820_domaci_bur

8.3 Volebné programy

Sme rodina (2020) *Program pomoci rodinám*. Dostupné z <https://hnutie-smerodina.sk/program/>

Trikolóra Svobodní Soukromníci (2021) *Právo žít*. Dostupné z <https://pravozit.cz/program/>